

VZGOJA DEKLET. NADA. TRST.

»Za žensko šolsko izomiko nikdar
dosti ne storimo.«

Ivan Hribar.

Zadnja številka »Slovenke« nas je poučila, da tudi v Slovencih polagoma pojem prepričanje o manjši vrednosti ženskega spola, ki se je dosedaj kazalo in se kaže še, zlasti v manjši skrbi, ki jo poklicani činitelji posvečajo ženski vzgoji. Gori navedene, lahko rečemo: zlate besede ljubljanskega župana naj bi pomenile nekaj mejnik med temno preteklostjo in svitlejšo novo dobo.

Dosedaj so videli slovenski očetje v vzgoji svojih deklic najpriprostejšo, najjednostavnejšo stvar na svetu. Malo čitanja, pisanja in računstva, nekaj, izvečine nepraktičnega pouka v ročnih delih, semtertje razven tega še nekoliko nemščine, morda celo francoščine in neizogibnega klavirja — in program vzgoje je izcerpljen, prihodnja mati pripravljena na svoj poklic. O kakem poglobljenju v materinščini, v slovu, zgodovini, naravoznanstvu ni bilo govora. Čemu tudi? Slovenski punica itak zna, na domačo literaturo gledajo boljši krogi z preziranjem, zgodovine Slovenci nimamo, v naravoznanstvu pa za domačo rabo zadostuje, če prečitaš 2—3 knjige družbe sv. Mohorja.

Tako so na Slovenskem sodili še nedavno. Vsaka temeljitejša izobrazba deklet se je zdela očetom nepotreben luksuz, materam pa škodljiva potrata časa, ako niso razven tega še ljubosumno gledale na svoje hčerke, da bi jih iste na pameti in razumu ne prekosile.

Dandanes postaja ženska izomika intenzivnejša in ekstenzivnejša. Poglobil se

je navadni šolski pouk, odprla so se mu nova polja, a odpirajo se deklicam tudi razne strokovne in višje šole, v katerih si zamorejo nabrati potrebnih zmožnosti, da vstopijo same na »mejdan« življenja, neodvisne od mogočega ženina in moža, prvega, ki bi zaprosil za njih roko.

Nekaterniki trdijo, da bi se to gibanje dalo označiti z besedami: »proč od moža«, toda meni se ta formula ne zdi prava; jaz mislim, da je naše geslo bilo in mora vedno ostati: *p o l e g m o ž a !*

Ako dandanes ne vzgojujemo deklet več samo za domačo rabo, za kuhinjo in zakon, saj s tem še ni povedano, da bi dekleta s širšim obzorjem, z globljejim znanjem postala nesposobna za zakonsko življenje, slabe soproge in gospodinje, slabe matere in vzgojiteljice svojih otrok. Vsestranski omikana žena bo odgovarjala svoji nalogi v vsakem slučaju. To nam dokazuje zgodovina. Učena Angležkinja Mary Somerville je bila vzgledna mati; celo nemirnemu značaju francozke pisateljice George Sandove ne morejo najhujši nasprotniki v tem oziru ničesar očitati.

Vzgoja le za zakon je že radi tega problematične vrednosti, ker ne vemo, ali dotično deklico čaka sreča »sladkega jarma«, ali ne. Trebalo pa bi tudi v vsakem posameznem slučaju specijelne vzgoje, po razmerah, v katerih bo dotičnica imela živeti, celo po značaju moža, ki ji ga mila ali nemila usoda nakloni. To pa je, kakor je jasno, nemogoče. Da je vzgoja deklet za zakon čudna zahteva, kaže nam nadalje dejstvo, da še nikomur ni prišlo na um, da bi hotel za zakon vzgajati tudi moške. Poslednji bi pa bili take vzgoje v neki meri prav tako potrebni, kakor ženske. In

vendar bi se ves svet smejal, ako bi kdo prišel s tako zahtevno na dan. Resnica je pač ta, da morata biti muž in žena vsestranski izobražena, a da se posebej za zakon vzgojijeta še le v zakonu samem, drug drugega. Eden drugemu se morata kolikor mogoče asimilirati, z ozirom na značaj zakonskega druga morata eden in drugi urediti svoje postopanje, semtertje se odreči kaki slabi navadici itd. Kolikor bolj se drug drugemu o tem približata, kolikor bolj drug drugega oblažita in spolnita, toliko tesnejša bo njuna zveza, toliko srečnejši zakon.

In potem, vsa tista dekleta, katerih ne čaka sreča ob domačem ognjišču? Ali jih naj prištevamo bitjem, ki so zgrešila svoj namen? Tudi ona imajo pravico, da izražajo svoje »ženstvo.« Vsaka žena je rojena mati. Ako nima sreče, da bi zamogla z ljubeznijo obsipati svoje otroke, dajte ji priliko, da drugod deluje na polju, ki je ženskemu srcu najbližje: kot vzgojiteljica, dobrotnica revežev, zdravnica itd.

Že iz teh razmišljanj sledi, da moramo deklicam dati prilike do strokovne izobrazbe. Roditelji so sicer zaljubljeni v svoje hčerke, a kar se tiče duševne vzgoje, postopajo ž njimi kakor s pravimi pastorkami. Za šolanje sinov žrtvujejo ogromne svote; deklica se mora zadovoljiti z doto, ki navadno ni v nikakem razmerju z dedščino, katero je dobil tekom let nje brat. Ali bi ne bilo mnogo pametnejše, če bi starši tudi deklicam poskrbeli za duševno doto, katere jim ne morejo tatovi odnesti, niti ogenj uničiti?!

Da bo pa ta sprememba mogoča, bodo se seveda morali tudi mladi možje navaditi, da se o izbiranju neveste ne bodo več pehali za denarjem. Spoznati bodo morali, da je duševni zaklad, ki vsposoblja ženo, da v slučaju potrebe, v slučaju nesreče, tudi sama lahko zasluži potrebna gmotna sredstva za-se in za svoje, mnogo dragocenejša dota od kupa zlata. Da,

kurzna vrednost duševnega bogatstva mora pri nas pred vsem poskočiti kvišku!

Zlasti za nižje in srednje sloje, iz katerih je skoro izključno sestavljen naš narod, je neobhodno potrebno, da za časa mislijo na to, da priskrbijo svojim hčeram pridebitnih zmožnosti, sposobnosti, da si iste zamorejo same služiti svoj kruh.

SINOČI . . . UTVA. TRST.

Sinoči, sinoči
na morski obali
sva zrla, kako so
se vali zibali.

Kako šepetali
so ljubko vabeče
o bajki čarobni
nekaljene sreče;

O gradu kristalnem,
ki ziblje se v valih,
o vilah prekrasnih,
biserih, koralih . . .

In dalje in dalje
so vali šumeli,
a najini duši
jih niste umeli.

Molče sva strmela
tja v valovja roje
in misli vgibala
ti moje — jaz tvoje. —

ŽENSKO PITANJE U HRVATSKOJ.

PIŠE B. V. ZAGREB.

U broju od utorka 10. rujna službenih »Narodnih Novina«, izašle su dvije važne naredbe hrvatske autonomne vlade. Prvom se naredbom uređuje pitanje o polaganju ispita zrelosti kod žena, a drugom o polasku zagrebačkoga sveučilišta. Za polaganje ispita zrelosti traži se od kandidatkinje, da je svršila zagrebački licej ili preparandiju ili koju sličnu domaću ili inozemnu školu, te vrijede za žene iste norme kao za eksterniste. Ispit zrelosti

mogu žene polagati samo na zagrebačkoj dolnjogradskoj gimnaziji ili realnoj gimnaziji položiv prije ispit iz propedeutike ako polažu na gimnaziji, a iz propedeutike i kemije ako ga polažu na realnoj gimnaziji. Na sveučilište, i to na filozofski fakultet mogu biti žene primljene kao redovite slušateljice ako su navršile 18. godinu, te se iskažu svjedočbom zrelosti, a kao izvanredne ako se iskažu da su svršile licej, preparandiju ili koji slični zavod. Inače vrijede svi propisi za muške kao i za ženske. Kod polaganja mature ne mogu biti kandidatkinje oproštene od nijednoga predmeta.

Ove su dvije odredbe od velike važnosti s više gledišta. Ponajprije je u njima priznata potpuna ravnopravnost žena sa muškarcima: ženama se ne prave niti veće poteškoće niti im se daje kakova pogodnost. Ograničenje postoji tek u tome, što smiju žene da maturiraju samo u Zagrebu i što mogu polaziti samo mudroslovni fakultet. Ali ako uvažimo, da ima tek jedan hrvatski viši ženski licej i tek jedna ženska preparandija i to u Zagrebu — izlazi prvo ograničenje naravnim. Uvažimo li opet da naša univerza nema još medicinskog fakulteta i da u bogosloviju u opće ne mogu biti primljene žene, znače ove naredbe znatan i važan napredak. Mogli bi požaliti što se nije odredilo ništa glede primanja žena u ljekarniški stalež, dočim bi za sada još bilo svakako preuranjeno primanje žena na juridički fakultet. Ali time što su žene pripuštene na mudroslovni fakultet kao redovite slušateljice očito je da se misli i na to, da im se iza svršenih nauka pruži prilika da i djeluju kao profesorice, te će se tako otvoriti ženama novo vrelo privrede i novo polje djelatnosti. Ujedno je time riješeno pitanje o opstanku liceja, koji je još uvijek pokusna, provizorna institucija.

Ženski licej u Zagrebu postoji već više godina (osnovan 1892.) usprkos toga

što su ga htjeli stanoviti ljudi maknuti, ali su do sada imale žene od njega tek tu praktičnu korist, što su mogle — svršiv ga — postati učiteljice ili se upisati na koju vanjsku univerzu. Ovim je pako naredbama očito osiguran opstanak tog zavoda i dan mu je još jedan viši razlog opstanka. U Hrvatskoj su već od nekoliko godina sve više djevojačke škole reorganizovane kao niža četiri razreda liceja na način realnih gimnazija te je prema svemu tomu jasno da se polagano in sistematski radi o riješenju bar jednog dijela ženskog pitanja. Ali uza sve to što bi se mogla i opravdati ova opreznost, moralo bi se čim prije otvoriti ženama i druga vrelo ove privrede koja trebaju školovanja ravnopravnog s muškarcima. Moralo bi se to učiniti iz više razloga od kojih bi bila glavno dva, što sile da se to pitanje što prije i što potpunije riješi.

Uza sve to, što imamo samo jedan viši licej i jednu hrvatsku preparandiju (osim toga je dozvoljen katolikinjama i polazak srpske konfesionalne ženske preparandije u Karlovcu) koja je u rukama zagrebačkih milosrdnih sestara, broj svršenih a ne namještenih učiteljica je narasao preko mjere. Moralo bi se u nas doduše osnovati još mnogo škola gdje bi se mogle te nezaposlene sile namjestiti, ali bi još ipak ostao broj nenamještenih velik. Kamo da se namjesti oko četrdeset sila koje vsake godine svršavaju licej ili preparandiju? Starijih učiteljica niti toliko umire, niti ide u penziju, niti ih se toliko ne udaje (u Hrvatskoj gubi svoje mjesto učiteljica kad se uda). A čime da se bave tolike naobražene žene? A u škole ih ide sve više i više. Već bi toliko množanje inteligentnog ženskog proletarijata moralo da sili na to, da se otvore ženama nova vrela privrede.

Ali je još jedan razlog koji govori za to. Na zagrebačko sveučilište upisuje godimice dosta velik broj slušatelja (700-800), a osim toga ima koja stotina Hrvata

i na stranim sveučilištima, ali i ako se od tog broja najmanje četiri petine upisuju u juridički fakultet, kažu da se osjeća silna potreba pravnika osobito kod uprave tako, da bi trebao broj pravnika da se podvostruči ako bi se htjelo smoci dovoljan broj upravnih političkih, financijskih i drugih činovnika. Istina je, da naš upravni aparat kako je kompliciran treba i odviše organa, ali na faktu, da danas dovoljno sila nema — to ne mijenja ništa. Moramo naime znati i to, da u našem narodu nije baš nikako razvijena privatna inicijativa, da je u nas gotovo nepoznat duh oneg Anglo-Saskog »Self-help«-a, te se mora vlada i uprava brinuti za sve, i najelementarnije potrebe. Time dakako raste potreba sila, a ujedno nastaje pogibelj, da se u pomanjkanju domaćih sila mjesta popune tudjincima ili pako — zanemaruje mnogo toga na što bi se moralo naložiti mnogo sila.

Jasno je da današnja hrvatska muška inteligencija ne dostaje jer veliki broj djaka ili ne položi sve izpite ili je u opće premalen da pokrije sva mjesta. A dokle ne budu sva potrebna činovnička mjesta popunjena tako, da će biti inteligencija prisiljena tražiti si drugih, slobodnih zanimanja, ne možemo se nadati ni tome, da ćemo imati mnogo neovisne inteligencije, niti da će se razviti inicijativni i prometni, poduzetni duh u našem narodu. Činovništvo guta gotovo svu inteligenciju i čini ju ovisnom, a ipak ne ona popunjava ni iz daleka ni najpotrebnijih mjesta u upravi. I tu je takodjer jedan od glavnih uzroka našoj slabosti i političkoj i gospodarskoj, našem zastoju, našim nedaćama. Kako popuniti čim prije te praznine i tako prisiliti realnim prilikama ljude da se bace na korisna slobodna zanimanja — to je jedno od naših životnih pitanja. Najnaravnije riješenje bi bilo ono, kojim bi se omogućilo popunjenje mjesta onom dijelu naroda, koji ima za to volje i sposobnosti i danas već elementarno traži da mu se otvore

vrela privrede. Taj dio naroda su — žene. Žene bi trebalo pripustiti čim prije kao redovite slušateljice i u juridički fakultet. Na to nas sile i naše socijalne i upravne i narodne i političke prilike. U koliko sam mogao razabrati misli se kod vlade već donjele i na to.

Ali vlada je eto i tu prepuštena sama sebi. Nema ni od kuda poticaja ni pomoći ni prave kontrole ni u ovom pitanju, kao što ni u tolikim drugim. Sve je tu prepušteno njenoj uvidjavnosti i dobroj volji — a u koliko je to štetno i na drugim pojima imali smo se danomice prilike gorko uvjeriti. Ali najabnormalniji je u svem tom taj pojav, da se tu ne miče onaj faktor, kojega se sve to najosjetljivije tiče — to jest da se ne opaža nikakovog zanimanja u samih žena.

U Hrvatskoj nema nikakovog ženskog pokreta, nikakove organizacije, nikakovih izrazitih težnja ni misli kojima bi žene istupale kao takove u javnosti. U Hrvatskoj ima osim par humanitarnih ženskih društava samo jedan gospojinski klub u Zagrebu. Ali temu klubu manjka sve ono što bi ga moglo učiniti javnim, važnim faktorom: manjka mu socijalni karakter i demokratski duh. Članice su žene iz viših, većinom činovničkih krugova vladajuće političke stranke, koja ne uživa u narodu populariteta, te nosi na sebi na taj način neki ekskluzivni karakter. Osim toga nema taj klub nikakovog socijalnog zadatka i za to niti kakove veće važnosti. Klub ima doduše novaca, a utemeljio je takodjer i ženski internat za licejke, drži svoja sjela, ali inače nema nikakovog izrazitog programa.

U nas ima dosta velik broj žena koje su se bavile i koje se bave literaturom. Spisateljica ima dosta, a ima ih i dosta valjanih. Ali njihov rad ne nosi na sebi mnogo ženskoga, nemaju još jako razvijene svoje spolne svijesti. Lanjske je godine počeo pedagoški zbor da izdaje mjesečnik

»Na domaćem ognjištu«, koji bi imao biti nekaki obiteljski list. Taj je list u neku ruku postao ženskim listom, a ove godine ističe se taj karakter još više. Ali list ostao u principu listom za građansku hrvatsku obitelj, donášao sazma idealne i nevine članke i malo se bavio, a još manje angažovao za moderno žensko pitanje. Bio je možda pedagoški uređivan, ali i opet nije imao niti kakvih socijalnih pogleda niti ciljeva. Pisao je o ženskim stvarima, za žene i većinom kroz ženske suradnice, ali nije htio da zadre u tako akutno i opsežno, a u nas još gotovo netaknuto žensko pitanje, nije zadržao u nj sa ženskog stanovišta, nije potaknuo žene da se kao žene osvijeste, dignu organizaciju, nije imao nikakove aktuelne misije, nije poticao nikakove akcije, nikakovog pokreta.

A takav jedan ženski pokret i ženski pokretalački list bi nam ne samo dobro došao, nego bi nam upravo trebao. Trebalo bi da se žene same organizuju, da pospješe riješenje tolikih svojih životnih pitanja. I licej se nije osnovao sam od sebe. Godine 1889. zamoliše nekoje obitelji predstavkom vladu, da osnuje jedan zavod za višu žensku naobrazbu. Na to je istom godine 1892. tadanja viša djevojačka škola pretvorena u stručnu školu i u licej. I sada bi morao doći novi poticaj da se ide u izjednačivanju muških i ženskih i dalje — baš od strane najviše interesovanih, od strane žena. Predstavka od 1889. tražila je samo zavod za višu naobrazbu, ali sada mora da inteligentniji ženski proletarijat traži na temelju svoje naobrazbe i zanimanja i mjesta. Borba mora da poprimi i socijalni karakter. Ali ne samo iz toga stanovišta treba da se osvijeste i organizuju naše žene u borbi za t. zv. emancipaciju, za izjednačenje u pravima i u sredstvima za život, nego držim da se i sa narodnosnoga stanovišta mora takova emancipacija da što prije poželi i podupire. Maleni narodi, koji hoće da koracaju do-

njekle uporedo (u prosvjeti i u intenzivnosti rada) sa velikim narodima — moraju da imaju na raspolaganje velik broj inteligencije. Ako nema dosta muških sila, već radi svog vlastitog napredka moraju da otvore ženama što šire polje djelatnosti. Hrvatski narod treba još mnogo in mnogo inteligencije i za to bi upravo dužnost naša bila da tu inteligenciju rekrutiramo i iz ženskoga svijeta.

U Hrvatskoj još prema svemu rečenom pravog ženskog pokreta nema, ali su svi uvjeti tu da se razmaše, prilike su takove da ženama neće biti teško da u svojim težnjama uspiju, sila prilika dapače sili nas i socijalno i nacionalno da takav pokret pospješimo i da mu idemo na ruku. Možda će nove vladine naredbe storiti mogućnost da u tem smjeru djeluju, onim mladim inteligentnim ženama, koje su voljne i sposobne da se stave na čelo takovoj akciji. A nadajmo se da takovih ima.

SOLZAM. UTVA. TRST.

Solze, moje vroće solze,
v gluhi mir zavite
kapljate — sušite
se na mrtvem tlaku.

Solze, moje grenke solze,
srce mi hladite,
nanj sponin izmijte
z duše mi o mraku!

RUSKIN IN ŽENE.*) PREVELA LEDA.

Na Angležkem je domovina ženske emancipacije. Že koncem 17. veka je neka Angležinja, Mary Astell, zahtevala, da se postavita oba spola na isto duševno stališče; sto let pozneje, leta 1792., obelodanila je Mary Wollstonecraft nenavadno knjigo: Vindication of the rights of woman,

*) A. Wilmersdoerffer, »Die Frau«, februarški zvezek 1901.

ki je morala napraviti globok utis, kajti tu je prvič žena v presrčnih besedah oznanjala resnice o svojem spolu ter tirjala za-se in za svoje sestre pravic, katere se jim more pritrgovati le v škodo celote. V posvetilu knjige Talleyrand-Perigordu, — natisnjem na prvih straneh, piše: »Glavni moj razlog, da se zavzemam za pravice žen, temelji na jednostavnem načelu, da žena, ako je ni vzgoja povzdignila v družico moža, ovira napredek znanosti in čednosti. Le kedar je resnica skupna last vseh, zamore uplivati na obče delovanje in nehanje; žena pa je le tedaj lahko sotrudnica moža, če vé, zakaj naj je krepostna; če je svoboda ojačila nje razum, da se zaveda svoje dolžnosti in razume zvezo, v kateri se nahajata nje resnično blagostanje in njena čednost.«

Kar se je moralo zdeti za dobe Mary Wollstonecraftove le kot daljna sanja prihodnosti, to se je dandanes na Angležkem uresničilo, in bolj nego kje drugod v Evropi je tam postala žena v javnem in zasebnem življenju duševna družica in sotrudica moža. To se jasno izraža v načinu, kako tam oba spola med seboj občujeta. Bojazljivo formalna, zavrtá dvorljivost, ki jo še drugod kažejo možje v občevanju z ženami višjih krogov, je tu skoraj docela izginila, in mladeniči ter dekleta, možje in žene se srečavajo s svobodo in mirno gotovostjo, ki je utemeljena v medsebojnem spoštovanju in priznavanju.

V prvi vrsti je pripisati boljši položaj angležkih žen pač okolnosti, da je sedela tam na prestolu nad šestdeset let žena. V deželi, ki je vzgojila že več pokolenij moških v zavesti, da je najvišja državna oblast utelešena v ženi, se misel o ravnopravnosti žen pač lažje udomači, nego pa tam, kjer ve vsak šolarček, da njegov spol izključuje žene od prestolonasledstva. In angležki meščan, ki je povzdigal svoje oči h kraljici, je ljubil in častil v njej ob enem i ženo. Povzdigovanje viteštva napram že-

nam, kakor ga kaže angležka umetnost in književnost naše dobe, temelji vsekako deloma v tem čutu lojalnosti. Okolnost, da so odlični pesniki in umetniki, ki so živeli za vladanja kraljice Viktorije, se klanjali ženam v novem, čistejšem duhu, da sta Tennyson in Spowning propovedovala tisto ljubezen, ki nas povzdiguje in združuje duše, in da je Burne-Jones v čudovitih ženskih podobah, ki jih je ovekovečil s svojim kistom, nam razkril žensko dušo v njeni mistično znameniti plemenitosti, vse to je dalo vladanju te žene neminljiv sijaj, in poznejši rodovi bodo rorda v času kraljice Viktorije videli zgodovinsko dobo, ki je prva prinesla ženam pravo cenjenje, pravó priznavanje.

Ženski pokret je seveda tudi na Angležkem kakor drugod vzbudil srd navadnega, povprečnega moža, ki je videl, da preti nevarnost njegovemu nadvladju. Na drugi strani pa se je, ker je bil tam čas zato že dozorel, našlo med izvoljenimi zastopniki močnega spola zagovornikov, ki so blagodejno uplivali na javno menenje v prilog povspenjajočih se žen. Saj je postalo delo angležkega filozofa Johna Stuarta Milla evangelij vseh braniteljev ženstva. A še bolj od zahtev abstraktnega mislilca so besede Johna Ruskina, ki dihalo življenje in ljubezen, v mnogih tisočih moških in ženskih duš vzbubile prepričanje, da je najboljše sadove civilizacije mogoče doseči le v skupnem stremljenju, da nam lepša bodočnost more vzvesti le iz mirnega sodelovanja obeh spolov.

Bil je mogočen duh, ta John Ruskin: bil je estetik in etik, umetnik in kritik, vseučiliščni profesor, praktični reformator in potujoči učitelj ob enem. Kakor redko kedaj, se je v njem družila dobrota z veličino; njegov upliv je segal skoro na vsa polja človeškega delovanja, vladal je v jednaki meri umetnost in življenje. Isto življenje, ki se filozofom in sanjačem mnogokrat zdi tako revno, njemu je nudilo

obilico čudovitih možnosti; spoznal je bil neizmerno bogatstvo, dragocene zaklade, ki so last tistega, kateri se je naučil razumevati lepoto in veličino sveta; neprestano je stremil za tem, da bi neizcrpno veselje do življenja, katero je našel sebi, podaril tudi drugim. Njegov duh ni vstvarjal, nego spoznaval; narava, ki mu je odrekla moč ustvarjanja, odškodovala ga je za to z darom, da je vse, kar je in nastaja, naravo in dela človeških rok, videl v novi luči; ob enem mu je dala duha, ki ni miroval in počival nikoli, vroče čuteče srce in neskončno fino organizirano vest — na tak način je moral postati vzgojitelj prve vrste, in ko je umrl ob zori novega veka, zapustil je v svoji domovini na prošlem veku neizbrisno utisnjen pečat svojega duha. Iz njegovega bitja, njegovih besed izhaja mogočna privlačna sila, katero občuti vsakdo, ki z odprtim srcem sprejema njegove spise, in vse, ki so stopili v čarobni krog njegovih idej, on jih pričvrsti, kajti ne polasti se samo naših misli, ampak pretrse nam tudi vest ter o našem delu in mišljenju zahteva odgovor. Nočemo se tukaj podrobneje baviti z njim niti kot kritikom na polju umetnosti, niti kot reformatorjem na socijalnem polju. Obe ti stroki je njegov duh enako oživiljal, bolj morda nego pred njim katerikoli posameznež. Njegovo estetiško delovanje je povzročilo preokret v angležkem umetniškem okusu, s čemer je mej drugim v zvezi vstajenje umetne obrti. Njegovi genijalni doneski k socijalni etiki pa, s katerimi je dokazal, da pravičnost in ljubezen do bližnjega vzdržujeta, a samopašnost razjeda državo in posameznike, niso le pomagali podreti vere v takrat veljavno načelo »laissez faire«; marveč on je umel tako dobro na prastarem neomajnem temelju zidati novo, da se mu je posrečilo celo to, da so i srca njegovih sodobnikov, vzgojenih v materijalizmu, vsplamtela navdušenja za socijalne ideale.

Ta površna opozoritev na njegovo splošno delovanje naj tukaj zadostuje; od sih dob se hočemo baviti le z njegovimi idejami o poslanstvu žene. Mirno gospodarstvo nad samim seboj in požrtvovalna moč ljubezni, bistra razsodnost žene, katere ne zmoti tako lahko slepa strast, dali so ji v njegovih očeh, v stvareh vsakdanjega življenja, duševno premoč, in namen žene je videl v tem, da ista bodi svetovalka in vodnica moža. Saj je nekdanj v javnem predavanju izrekel drzno trditev, da še noben mož na zemlji ni prav živel, katerega ni očistila ženska ljubezen, katerega ni okrepilo žensko junaštvo in ni vodil ženski takt. Da-li je bil v stanu, ustvariti si v tem in v drugih vprašanjih svoje sodbo in da-li je znal utemeljevati svoje nazore o ženah, o tem nas naj kolikor toliko poučijo sledeči površni podatki.

On je velik pred vsem po svoji plemeniti čistosti in po neskončni mnogoličnosti svoje bogate narave. V njegovem bistvu se je družila eneržija in moč moškega duha z bogato čutnostjo žene; on si je na čisto poseben način prilastil predanja prošlosti, in njegova zgodovinska zavest je enako objemala sedanost in bodočnost. Iz njegovega krepkega, jasnega in vendar tako slikovitega stila govori razločno njegovo pozitivno naziranje sveta; sliko skupnosti je nosil v svoji duši in umel je edinico, njegovo notranje oko je gledalo namen in smoter. Zato pa zasluži, da njegovo besedo poslušamo o vseh velikih vprašanjih, ki se tičejo človeštva. V ženskem vprašanju pa je bil njegov glas še celo posebnega pomena, ker je bistvo duševno in moralno vzvišene žene bolj razumeval, nego večina če prav izbranih mož, kajti, kakor smo že gori namignili, bil je tem ženam duševno soroden in jim blizu po bogastvu in nežnosti duševnega življenja. Razven tega je imel še izredno mnogo priložnosti, da je spoznal in opazoval dobre žene najrazličnejših slo-

jev. Koče revežev na Angležkem, v Švici, na Italijanskem je obiskoval kot prijatelj in dobrotnik. Iz ljubezni in veselja do stvari je nekaj časa v neki dekliški šoli vodil pouk in igre ter je v svoji krasni knjigi: *Ethics of the Dust*, pisani v pogovorih, obrazložil ne le zelo zanimivo in budivno učno metodo, nego pokazal tudi fino razumevanje značajev svojih učenk. Razven tega je skupno z miss Oktavijo Hill, eno najboljših svojega spola, v vzhodnem delu Londona delal posrečene poskuse z nastanjanjem revežev ter je bil v poznejši starosti svetovalec in takorekoč dušni pastir mnogih preprostih in tudi visokih žen, ki so povzdigovale k njemu svoje oči kakor k svetniku. Stroga in modra mati ga je edinca sicer bila zelo ljubila, a je v svojem puritanskem načinu ž njim skoro brezsrdno postopala ter ga vzgojila v točni pokorščini. Kolikor pa je tudi duševno prekosil to svojo strogoverno mater, ostal ji je zvesto udan do njene smrti, in v svojem poslednjem delu, *Praeterita*, v katerem nam je zapustil zgodovino svojega življenja, je ponovno opozoril na to, da je za najboljše, kar je bilo v njem, dolžan hvalo strahu in načinu, kako ga je seznanjala sè Sv. pismom mati. O najbridkejši izkušnji, ki jo je doživel, ko ga je izdala soproga, molči tudi v svojem življenjepisu. Žene so ga ljubile in oboževale, žalile in izdale, a kakor v vsem drugem, ostal je tudi v tem oziru čistega srca in pravičen. V svoji slavni knjigi *Sesame and Lilies*, katero poleg njegovega socijalnopolitiškega spisa *Unto this Last* skoraj največ čitajo izmed vseh novejših angleških knjig, nam je zapustil s premagujočim duhom obeleženo svoto svojih izkušenj ter ohranil svoje misli o poslanstvu žene.

V tej knjigi nahajamo dva essay-a — prvotno predavanja, ki jih je imel ponovno —, katerih prvi, *King's Treasuries*, govori o vrednosti največjih duševnih umotvorov, drugi pa, *Queen's Gardens*, o vrednosti

dobrih žen, ali, kakor piše Ruskin sam v predgovoru: »tu se kaže veličanstveni upliv, ki izhaja iz dobrih knjig in dobrih žen, ako smo se naučili, kako moramo čitati in kako častiti.« In dalje omenja, da je najboljša moč moža v njegovem ustvarjanju, v njegovem intelektualnem delu, najboljša moč žene pa v njenem vsakdanjem poslovanju, v njeni čudi ali nravi. Zato pa bodi vsaki ženi, ki je močnega duha in čiste duše, dovoljeno ne le, da sè svojim bistvom upliva na svojem domu, kjer naj vlada modro in milo, marveč tudi v širšem krogu. Da bi podprl svoje menenje, da je žena poklicana v vodstvo, dokazuje v začetku spisa *Queen's Gardens*, da to prepričanje delijo ž njim največji in najrazsvitljenejši pesniki vseh narodov in vekov. Opozarja na dejstvo, da najpopolnejše Shakespearove drame nimajo junaka; slaboumje ali nečimernost, nestrpljivost, nepoznavanje sveta in abstrahujoča indolenca škodujejo močem njegovih mož ter jih podirajo. Temu nasproti pa skoro ni Shakespearovega dela, v katerem bi ne našli ene popolne žene. »Trdne in močne, z resno nado v srcu, se z gotovnostjo zavedajo svojega smotra«, so malone brez madeža ter izražajo tip največjega junaštra. Katastrofo provzročajo vedno pogrški ali neumnost moških; kjer pride do rešitve, je ista vedno posledica modrosti in kreposti ženine. Samo eno Shakespearovo delo poznamo, kjer je dodeljena slabotni ženi važna uloga, in tu postane njena slabost osodepolna; ker Ofeliji v kritičnem trenutku zmanjka moči, ker ne more Hamleta voditi, ko bi njene ga vodstva najbolj potreboval, mora zadeti osoda njega in njo. Končno opaža Ruskin na tem mestu, da ženske hudobe: lady Macbeth, Regan in Goneril, ki jih slika Shakespeare kot glavne značaje, bi jejo kot strašne izjeme naravnim zakonom v obraz, ter delujejo tako grozno in uničujoče, ker so izdale namen žene: hoteti dobro.

»Tako se glasi dokaj jasno svedoštvo Shakespearovo o značaju žen in o njihovem mestu v človeškem življenju«, pravi Ruskin. »On nam jih kaže kot nezmotljivo zveste in modre svetovalke, — nepodmitljive, pravične in čiste vzore, — ki so vedno krepki dovolj, da nas očistijo zmot, tudi takrat, če nas ne morejo rešiti«. In Ruskinu ne zadostuje Shakespearovo svedoštvo. Izmed manjših med velikani svoje domovine, ki so bili v tem oziru istega menenja, imenuje Walter Scotta; potem navaja kot primer Danteja, ki je spisal svoje nesmrtnne pesmi v proslavo svoje mrtve ljubice, katera mu je, kakor je mislil, čuvala dušo. Navaja nam pesem nekega viteškega pevca iz 13. veka, ki poje, da je v pokorni službi ljubljene žene iz divje zveri postal čist človek; opozarja, da celo na Grškem, kjer je bil neposredni upliv žene tako omejen, v pesništvu ženski značaji Andromahe, Penelope, Kasandre, Antigone, Ifigenije in Alkeste utelešujejo tip najlepšega človečanstva; da so Egipčani, najmodrejši narod starega veka, duhu modrosti dali obliko žene, in da so to boginjo modrosti prevzeli Grki, ki so v pokorni veri v Ateno ustvarili največje umotvore, kar jih ima svet do današnjega dne.

Vsakdanji, splošni nazor pa je sedaj ta, da žena nima voditi, da bi celo niti samostojno misliti ne smela. Ruskin vpraša: »Ali so se motili vsi ti velikani, ali se motimo mi? So li morda Shakespear in Aischylos, Dante in Homer nakitili za nas le punčice? Ali, kar bi bilo še hujše, so nam predočili nenaravne vizije, katere bi, če bi se sploh mogle uresničiti, povzročile anarhijo v vsakem gospodinjstvu in ugonobile naše čute? Čeprav bi zamogli to verjeti, morate vendar sprejeti svedoštvo dejstev, o katerih priča srce«. In potem izvaja, da je naravni impulz vsakega blagega mladeniča ta, da deklico, ki jo ljubi, slepo uboga, da tam, kjer ni zveste vere, čiste ljubezni v srcu moža, da morata tam vla-

dati spremenljiva strast in pohotna nasladnost. Saj je vendar osrečujoča pokorščina mladeniča čisti ljubljenci njegove mladosti najboljša moč in ob enem najgotovjše poroštvo, da ostane stanoviten v dobrem, po čemer stremi. Nihče, meni Ruskin, ne more o tem dvomiti; kako pa je z zelo razširjenim nazorom, da se mora v zakonu uloge menjati, in da mora sedaj biti pokorna žena? »Ali ne vidite«, odgovarja Ruskin, »kako neplemenit je ta nazor in zajedno kako nespameten? Ali ne čutite, da pomenja sklenitev pravega zakona le prehodno stanje, ki utisne začasni službi pečat neumornosti in nestalni ljubezni pečat neminljivosti?«

Toda Ruskin zahteva za žene le dolžnost vodstva; pravica odločevanja mora ostati v rokah krepkejšega moža. Baš zaradi tega pa je tako neizmerno važno, da žena zna voditi, znala bo pa le tedaj, ako ji je vzgoja odprla široki svet velikih misli in čutov, ako ima svoboden pogled, bistrega duha in srce, polno vročega sočutja. Skupni blagor človeštva je torej odvisen od tega, da se skrbi za vzgojo deklet istotako resno, kakor za vzgojo dečkov. Oba treba kolikor mogoče modro pripravljati za prihodnji poklic v življenju, da bosta potem zamogla izpolnjevati svoj namen, ki obstoji po Ruskinu v tem, da se čuti in razširja srce. V nadaljnih poglavjih knjige *Queen's Gardens* se potem podrobneje bavi z vzgojo deklet. Kako si jo misli, to se pač najboljšo čita v knjigi sami; le tega ne smemo pozabiti, da govori Ruskin v knjigi *Queen's Gardens* samo o ženah višjih krogov, o katerih je prepričan, da bodo sčasoma osvobodile svoje revne sestre iz stisk in sramote in da bo bodo rešile svet vse socialne bede.

»Vi vzgajate svoje deklice tako, kakor da so namenjene, da se jih postavi za lišp v vaših sobah, in potem se pritožujete o površnosti. Priskrbite jim iste koristi, ki jih uživajo njih bratje — obrnite se do

enako mogočnih instintkov kreposti, katerih najdete tudi v njih; učite i nje, da sta pogum in resnica opori njihovega bitja: — ali mislite, da ne bodo odgovarjale tem zahtevam, ker so same po sebi že sedaj resnicoljubne in pogumne, da-si je ves sestav družbe, kolikor se tiče njih uvajanja v življenje, gnjila plašljivost in goljufija? Plašljivost je, da se ne upate, da bi jih pustili živeti in ljubiti drugače, nego želijo vaši sosedi: goljufija je, da našim dekletom iz razlogov, ki služijo našemu lastnemu napuhu, domikate pred oči veš blešč najzaničljivejše svetne gizdavosti, in to v dobi, ko je vsa sreča njihove prihodnosti odvisna od tega, da se jih ne zaslepi.

Tako je pisal Ruskin pred 36 leti, in da-si njegove besede še dandannes le preveč odgovarjajo resnici, vendar ni dvoma, da se od tega časa na Angležkem vzgojo deklet posmatra z mnogo rešnejšega stališča, da se je tam naziranje žen poglobilo in njih obzorje neizmerno razširilo. Koncem spisa *Queen's Gardens* uporablja Ruskin še vso svojo premagujočo zgovornost ter zaklinja žene, da bi uprav kraljevsko oblast, ki jo imajo nad dušami svojih soprogov in sinov, v bodoče obračale v dobro; da bi svojih interesov ne omejevale več na lastni dom, da bi se ne zapirale več plašljivo pred svetom in življenjem, marveč stremile za tem, da postanejo v e d n e, da bi potem mogle p o m a g a t i; in on jim prorokuje, da ne bodo nadalje zanemarjale svojih svetih dolžnosti napram siromakom in zapuščenim, napram tisočem nesrečnih otrok, ki potrebujejo njihovega zaščitja, njihove vodeče ljubezni, ako se trdno odločijo, da odstranijo umetni jez, katerega je napravila okolo njih navada in konvenjenca ter da gledajo revščino in pomanjkanje z lastnimi očmi.

Na tak način je skušal, da bi zagotovil ženam svoje domovine položaj, katerega jim je priznal, in da bi njihovemu stremljenju pokazal cilj in smer. Med mladenci

in dekleti, ki so pred 20—30 leti v Londonu in Oxfordu skupaj pobožno poslušali njegova predavanja, v katerih je s premagujočo prepričevalnostjo oznanjal svojo religijo dejstev in govoril o tisti pravi, pristni službi božji, ki obstoja v milosrdni službi človeštvu, jih je bilo dokaj, ki so se kot delavni možje in žene združili v blagonosno delovanje, ki so v medsebojnem podpiranju in skupnosti nesebičnih interesov spoznali svojo medsebojno vrednost, skratka — ki so uresničili življenski ideal oboževanega učitelja. Kakor v socialnem, tako je bil Ruskin tudi v ženskem vprašanju apostol napredka in miru: in povsod, kjerkoli se danes duh in roke omikanih žen gibljejo v službi javnega dobrotvorstva, kjerkoli se je intinkt materinske ljubezni v blagor občestva mogočno razširil čez ozko okvirje družine, povsod se izpolnjuje njegovo proštvo, zmanjšujejo se pregrehe in beda in poka zora lepše človečnosti.

PESEM. DEMETER. CELJE.

Prejasna ko zora nebesna
devojka je ljubljena vstala,
ko da se je v rosi skopala,
posula jo z rožami vesna.

Ko solnčni bi žarki blesteli,
zlatijo mi lasci se njeni,
in ko bi plameni ognjeni
v nedolžnih očeh zažareli.

Nje lici — dva cveta zardela,
in dušica njena je čista,
ko lilija je belolista,
na tihi poljani vzcvetela.

MARIJA DMITRIJEVNA BALAŠEVA. BOŽ. TVORCOV. KALUGA.

Komaj smo zasuli hladno mogilo nad najstaršo pisateljico svoje dobe — A. N. Bahmatjevo, zakrila je na veke svoje oči druga nadarjena ruska ženska — Mária Dmitrijeva Balaševa.

Rajna bila je iz starega, bogatega dvorjanskega roda Četvernikóvih. Rodila se je leta 1833. Staršem Marije Dmitrijevne občinska, državna šola ni ugajala, učili in odgojevali so torej svojo nadarjeno hčerko doma, kamur so zahajali najspretnější profesorji gimnazij in realk, da so vodili za drago plačo nauke in odgojo bistre dvorjanske deklice.

Pri takih srečnih okoliščinah končala je Marija Dmitrijevna naučne tečaje srednje šole odlično. Vspah spodbudil jo je na javno torišče, zažgal je v njej tisti sveti ogenj, kateri se i pri manj srečnih pogojih navadno vnema v svetel plamen, sebi na slavo, občinstvu pa v prid in prosveto. Starši Marije Dmitrijevne niso odobravalí poklica, kterege si je izbrala samostalno za vedo in prosveto vneta devica, in to je bila tista mogočna ovira, katero je Marija Dmitrijevna premagala in odstranila še le tedaj, ko ji je minilo že 22. leto starosti.

Korenita sprememba družbinskih razmer omogočila je Mariji Dmitrijevni društveno delavnost, katero je začela mlada in značajna dvorjanka s tem, da je takoj osnovala v svojem rodnem, toplem in mehkem, a temnem gnezdecu narodno ali ljudsko šolo za 30—40 otrok obojega spola. V to šolo je Marija Dmitrijevna sama zahajala pogosto, neumorno sledé predavanjem učitelja ali učiteljice; od veselja k delu, da, od ljubezni k nevednemu ljudstvu je energična Marija Dmitrijevna pa tudi sama učila v svoji šoli take predmete, kakoršnim nista bila kos ni učitelj, ni učiteljica. Šola Marije Dmitrijevne je torej vrlo napredovala ter po vesteh strokovnjakov procveta i dandanašnji, da-si se njena osnovateljica sama že davno ž njo neposredno ni bavila; kajti ko je delo njenih mladih rok postalo krepko, Marija Dmitrijevna ni mirovala, pač pa je marljivo nadaljevala svoje nauke kar v moskovskem vseučilišču, kamur je vstopila na filozofski oddelek ter si je izbrala duše-

slovje, katero je predaval tedaj znani dr. S. S. Korsákov, ki je zdaj tudi že mrtev. Od logike in psihologije stremil je bistri um Marije Dmitrijevne k filozofiji in prirodoslovju, kteremu je posvetila največ svojih sposobnosti, največ svojih npravstvenih in telesnih sil. S to smerjo stopila je Marija Dmitrijevna na ženske tečaje pri 3. moskovski gimnaziji, ko je bila že omožena. Na teh tečajih se je šolala cela 4 akademična leta, v teku kojih je poslušala tudi botaniko in zoologijo na vseučilišču, pod rokovodstvom najgorših tedanjih naravoslovcev.

Marija Dmitrijevna Balaševa si je že davno želela samostalnega dela in naučnega truda; posrečilo pa se ji je to še le leta 1883., ko je prvokrat nastopila v učeni javnosti kot samostalna učenjakinja v naravoslovju. Omenjenega leta prebrala je Marija Dmitrijevna na 7. zboru ruskih naravoslovcev in zdravnikov v Odesi svojo učeno razpravo: »O vplivu objema prirodnega jerina (basejna) vode na limnacus stagnalis, na ostale sliznjake i žuželke naših vod.« Ta razprava imela je kaj lep uspeh ter je izzvala prav živo menjavo misli mej učeniimi profesorji, posebno mej Kovaljevskim i Zelenskim. Ves zbor učenjakov izrazil je Mariji Dimitrijevni svoje srčne želje, da bi ta nadaljevala svoje delo, delo težavno, pa velike naučne veljave, a kar je glavno, delo za vsem novo v svoji naučni stroki.

Marija Dmitrijevna je izpolnila želje svojih sobratov po vedi ter je priredila še dve temeljiti razpravi na tašti podlagi in v taistem naučnem okrožju, eno pod za-glavjem: »O vplivu unanje srede in najbolj objema vodnega jerina na nektare sliznjake«, drugo pa pod naslovom: »O vplivu unanje srede i najbolj vodne in zračne topline na planorbis vertia.«

Do zadnje ure zanimalo je naravoslovje gospo Balaševa, ktera je bila več nego polovino svojega delavnega življenja marljiva sočlanica moskovskih društev »Lju-

biteljev prirodoslovja« in »Aklimatizacije živali in rastlin.«

Marija Dmitrijevna ni vsesvetna učejakinja svoje stroke, kakor se je, na primer, na vsem svetu proslavila s svojim peresom za temni narod, za nevedno ljudstvo gospa Bahmetjeva; Marija Dmitrijevna ni imela vsesvetne nadarjenosti, pač pa je imela vsesvetno ljubezen k prosveti svojega naroda in k vedi majke prirode. K narodni omiki in k skrivnostim prirodnim mikalo jo je srce vse svoje življenje. Kakor smo videli, gmotnih ovir Marija Dmitrijevna ni spoznala, no skusila je mnogo nraštvenih muk, ktere proizvajaja nesoglasje teženj starejših s težnjami mlajših, in ta duševna nesloga je navadno bolj neusmiljena, nego so zapreke raznih unanjih činiteljev. Take težkoče premaguje le pravi poklic in prirodna ljubezen k vedi, taka goreča ljubezen, ktera je čista od vsake budalosti in tudi na bodala kozakov ne leze... Marija Dmitrijevna, na dolgo ti ostaneš svojemu narodu blaga prosvetiteljica, a svojim sorojakinjam živ primer, po čem i kako naj hrepeni njih um in srce...

BREZ DELA.

PO ITALIJANSKEM IZVIRNIKU ADE NEGRI.
PREVEL Ž. L. M.

Raztrgan in ogórel, mož — orjak
Vznesene je postave, —
Ne znam, bil je težak, kovač, vojak,
Obstal bil oblédel v odprtih dúrih :
Brez dela bil je siromak.

»Rad delal bi, krepák sem in močán
In nič mi ni pretežko ;
Ves teden iščem službe dan na dan,
Na vratih vseh sem že potrkal,
A dela iskal sem zaman«.

Ne vem, kdo mu je bil odgovor dal,
Z besedo trpko ga odpravil ;
A mož bolestno je zatrepetal,
In glas iz prs potrhil kot ječanje
Oznanjal je brezdanjo žal.

Dejal je : »Oh ne tirajte me proč,
In spomnite se svojcev ;
Britko prebiti revščine je noč
In glada mreti ; spomnite se svojcev,
Ki smrt jih vzela je nekoč !«

In dalje : »Če verujete v Boga,
Ne tirajte me dalje,
Jaz hočem delati, kar roka zná ; —
Potapljenca kdor htel bi zapustiti,
V Bogá pač ne veruje ta !«

Ne vem, kdo mu je bil odgovor dal,
Z besedo trpko ga odpravil.
Omahnil pa je skoraj on do tal,
In brez besed, korakom težkim, trudnim
Svoj pot je spet nadaljeval.

A revežu sledil je moj pogled,
Strmeč za njim v daljavo ;
Kakó po cesti trdi suh in bled
V vročini žgoči je naprej korakal,
Kažoč gladú in jada sled.

Izginol je. Osodo pa moža
Jaz gledala sem v duhu,
Ki moč njegovo nihče ne čisla,
Ki strgan in opešan dalje sope,
Berač, obupnega srcá.

Skoz mesta videla sem in vasi
Korakati ga drzno ;
In pravil je ljudem, kako trpi ;
Zamán. — Neznosnih muk ga skalna teža
Ob cesti kónečno zgrudi.

Prebode bol skeleča mi srcé :
»Odpusti mi, odpusti !«
In iice porosijo mi solzé
Nad vso sramoto in krivico,
Ki jo nedolžniki trpé !

TRENOTKI. NIRVAN.

Utrinki plamena večnega.
Zupančič.

2/XII. 1900.

Po moji duši polje življenje.
In to pljuska ob njo in jo obliva.
A daleč okrog plavajo pene, ki šumé
in se kadé — rodilo jih je bujno življenje.
A sredi iz pen vstaja, kot lahen mu-
selin, Venerá.
Rodila se je iz pen.

2/XII. 1900.

»Ah, kako je kratko to naše življenje«, je vzdihnil nekdo, ko je kvartal.

»Ah, kako je dolgočasno to naše življenje«, je rekla bogata Evica, zevaje po zofi. —

In pod oknom so peljali tata, ki je ukradel kos kruha.

5/XII. 1900.

Voda, voda, nisi li taka, kot so norci. Počasi tečeš, samo lahni valčki se ti snujejo po površju, in na njih se gugljejo solnčni žarki v čolničkih svetlobe, a vsa masa se pomika naprej. A ko si prišla do skal, kdo naj te spozna, tebe razpenjeno, tebe razpršeno. Togotna si, kot koketna razvajenka. In v mavrico se razstavlja poslanci početnika življenja, ko odletavaš od skal, od njihovih satiričnih zob, ki štrle kvišku in te gledajo, ki hropeš. A druge so se potuhnile, potegnile glave k sebi in ti grmiš jezno čeznje in se razkuhavaš v skritih tolmunih in peniš, kot ustne pobesnelega pijanca.

Voda, gledal sem te in se uzrl po norcih. Ej, kako lepo so se smehljali, in kako »vodene« so jim bile oči. Ti si se zrcalila v njih, tvoj princip: plitkost, tvoja barva.

In razpenili so se in razburkali. Kako so jim šli nervozni prsti, penila se jim usta, bliskale se oči. Tok njihove duše se je prevalil čez skale in se razpenil in razburkal.

Kateri vzrok je vzel njim trdno oporo in tebi, da tečete brez svoje volje, brez cilja in zavednosti? — — —

Voda, nisi ti ženska? Kako krasno se odseva v tebi breg, nebo, kako fine črtice in jasne barve! Kadar si mirna, kadar si se prilegla svoji posodi. Da, človek misli, da si je našel svet, ki je šel skoz tebe in se polepšal. In hrepeneča nam se je roka stegnila, in prsti so zagrabili tebe, voda, ki te ni nič med njimi ostalo. In zavalovala si, in slika je izginila.

O, ve, žene, ki ste mi obečale polepšan svet, s svojo čisto dušo! O, jaz norec, ki sem stegnil svoje hrepenenje in hotel užiti ta vaš svet, uiti svojemu v vašega polepšanega! Dotakniti sem se hotel vaše duše, in zavalovala je, in med prsti mi ni ostalo nič, prav nič. Na koncu prstov so mi ostale kapljice, in mraz me je spreletel. Ve ste me varale, samo odsevati ste se pustile svetu v sebi, da me privabite, a potem ste me hotele pogoltniti, in sveta ni bilo v vas. — —

Voda, jaz te ljubim. Tako gladka si, svetla, in ribe plavajo po tebi, in trava se priklanja, in ptice se zibljejo na nji. Kako si intimna, ko žuboriš med dvema rušama, ko da poješ anakreontsko pesen. In nad tabo brenče komarji, in gizdavi mahovi po skalah se ogledujejo v tebi, kot da delajo toaleta za sestanke. Mušice se svetijo s svojimi krili, in odpadlo listje se vozi po malih tolmunčkih, ki so se naredili pod velikimi kamni, in bistre ribice se bojujejo s konservativnimi raki, a debelovke žabe jih nadzorujejo, kot stare tašče.

In kadar si se razpršila in dvignila kvišku, kot se skuša iz telesa dvigniti naš duh, ko je okusil ljubezen! Ali pasti je treba nazaj. Ali ipak se je zablestela mavrica, ki jo je postavil Jehova v znamenje zveze z nami. Ne more ni mene, ni tebe, voda, izvzeti izven zakonov, ali mavrica zasije; pokazal je, da mu je všeč ljubezen. Da, moč te meče kvišku, in kaj ni ljubezen najplemenitejša in najvzvišenejša moč?

Ah, voda, jaz se te bojim. Ne spoznam te, zaviješ se mi v grozno temnost, in jaz te sovražim, ker se te bojim. Da, bojim se te, če gledam v sive globočine, katerih ne more prodreti oko. Samo prostor, napolnjen s tvojo neprijemljivostjo. Solnce posije nate, blesk te spreleti, nebo se progleda v tebi, ali za hip, vizija izgine, in zopet one umorne globočine. Samo tema sedi na tebi, in veše plešejo po nji.

A ostalo požira gostota tvoje strahote in požira.

Glej, voda, samo malo, malo sem višje od tebe. Nič mi ne moreš. — — O, ali poznam ta potuhnjeni pogled. Maščuješ se nad temi, ki jih dosežeš. Kako bi me pogoltnila, ko bi padel vate! Kaka slast bi ti me bila zaliti! Kaj ne? O, vem to, in zato te sovražim.

Voda, midva sva taka, kakor nervozen zakonski par, ki ne more narazen. Nekaj časa se si smejeta, nekaj časa se grizeta in otepata od bolečin okrog sebe. A zakon ju veže, veže. Kaj nisva tudi midva taka? Smeješ se mi, in meni drhti srce, ko vidim tvojo neprisiljeno krasoto, a za hip se križata najina pogleda, tvoj potuhnen in ironičen, moj plah in sovražen.

Kaj bi ti rekla na tó, voda? Kaj nisva iste gore list? Nisva li samo druga oblika istega principa?

Kakor si mogočna, toda se li moreš dvigniti? Ne, ne moreš se. Hrepeneče se ti dvigajo hlapi proti solncu, a zemlja jih hoče nazaj, in tebi nakazuje obliko, in ti se ji prilagodiš, ko dete materinem naročju. In kje je meja med tabo in zemljo? Bi jo mogel kdo določiti? Ne siliš li vedno vanjo, čeprav tečeš naprej?

In se li more moj duh dvigniti iz telesa? Ne, prilagoditi se mu mora. In kje je meja med obema? Ne vem. Močen duh razjeda slabo telo, a močno telo osurovlja slabo dušo. Čeprav se dviga hrepenenje od duha, telo duha ne pusti. Dež se vsipa vate nazaj, voda, kot da jočejo hlapi tvoji, da se ne morejo dvigniti, oplemeniti. Hrepenenje se vrača v dušo kot presenečenje, ki pouzroča nje katastrofe.

Glej, voda, mi dva sva jedno, samo druga oblika istega gospoda. — —

Torej, zdravo, dragi H₂ O! — — —

15/XII. 1900.

Nastanila sta se drug poleg drugega Apolo in Bah.

Apolo je odprl ljudsko knjižnico, Bah gostilno. — —

In čez šest tednov so bili na knjižnici sodnijski pečati, in tudi Apolona samega so zarubili.

In Bah je kupil knjižnico in Apolona; knjižnico je napolnil s sodovi, a Apolona je postavil za peč, češ, brez umetnosti dandanes ne gre pač več.

16/VII. 1901.

Zaspal sem.

Prične se mi sanjati. Kaj se mlademu človeku to vsega ne sanja!

Postal sem mož velike slave in majhnega želodca.

Ko hodim tako na dobro srečo sempatje po mestu, se vstavim pred izložbo največje knjigotržnice, katere vrata so bila odprta.

Poslušal sem, kako ponuja prodajalec elegantno vezano izdajo mojih spisov, ki je zagledala beli dan mojemu želodcu v prid. —

»Ah, oprostite, ne čitam tako nič, imam sploh knjig, da se mi valjajo po vseh kotih. In na vse zadnje, človek sam tudi ne more vsemu kaj. — —

In to je bil tisti, ki je dal po moji smrti za neke moje pošvedrane copate 500 kron, ker sem malo stvari zapustil, da so se ljudje zanje stepli.

In potem so mi postavili mramornat spomenik.

Moja sestradana duša je gledala vse to iz slepih lin, in ravno, ko se je spustil zastor raz spomenika, sem padel s postelje in se na srečo probudil. — —

Na to sem pa šel na grob Kettejev in Murnov molit in plačat eno mašo za njuni grešni duši. — —

19/V. 1901.

Ženiji niso tu v zabavo mase, temveč zato, da uživajo v medsebojnem spoznavanju in razumevanju.

19/V. 1901.

Videl sem jo pred par dnevi prvi-krat in menda tudi zadnjikrat. Mož je moral biti oni, ki jo je spremljal v črni obleki, in mati postarna dama v čipkastih krilih.

Srečam takih ljudij na stotine, in le slučajno sem pogledal po njih in ostrmel. Samo za hip me je pogledalo z bledega, venečega obraza dvoje očij; banalen je bil ta pogled, ali skozi je šinil žarek, ki je pretrgal to zaveso in mi pokazal celo življenje, tragiko neznatne duše.

Samo kratek pogled, prvi in tudi zadnji, ali nisem se niti več ozrl za njo. Čemu neki gledati banalno telo, ko sem videl celo dušo. Usrkal sem njeni pogled, njeno visoko pesen ženske tragike.

Banalen in pohoten je bil pogled, ali skozenj je posijal žarek zavesti — propadanja.

Žena in zavest, da se stara, da ji telo propada, tako še koprneče, mogoče nikdar zares zadovoljeno srce, in prve neizbrisljive gubice v obrazu! Narava, kaj nisi malo grozna?

In občutil sem brezkončno usmiljenje s to nesrečno krvjo.

19/V. 1901.

V dolgem polumescu se je krivil korzo. Na jedni strani kaos podbojev od prodajalnic, na drugi strani zavijajoča se perspektiva sivih, plakajočih poslopij, izgublajočih se za podboji. In noč je padala lahno, kot koprena na zastarel obraz.

V prečni ulici je igrala godba. In glasovi so poletavali, se vili in švigali okrog svetilk, med množico, se vzdigovali ob oknih, pogledovali v salone in buduarje in hrepenече umirali pod nebom.

A po asfaltu so se čuli pridušeni koraki brezbrojnih šetalcev. Temne silhuete možkih postav so se potapljale v temno noč, a svetle toalete dam so se posvetlikavale iz nje, prihajale mimo in izginjale.

Poleg nemškega Grethena se je čula germanska aroganca, poleg ščebetanja krasnih laških ustnic je hodila v frak preoblečena fakinaža.

In mešala se je tu kipeča moč mladosti s tragiko umiranja, ljubezen je dehtela od prs in oblih rok, se objemala z zvoki glazbe in plula v srca tistih, kjer je samo sebe končala, vzbujala tam spomine in nespelnjiva hrepenenja.

Skozi prečne ulice se je posvetlikavalo morje, kot z ironijo napolnjena mizernost človeškega rodu.

In duh mi je zletel za par stotisočletij naprej. Led in led, in gluha tišina bo pravila svojim otrokom zgodbe preteklih dnij, o nekem človeškem rodu, ki je tu dihal, žvel, koprnel, upal in umrl. — —

A med tem so ljudje šetali in šetali. In pršilo je iz njih življenje, strujila gorkota, se ulegala na prsa, kot velika oprostna molitev nesrečnih otrok k Jehovi.

Zrak je bil poltno topel in polu mislij.

Maj je plul po njem. —

A ljudje so hodili in hodili. Iz starega mesta je bilo čuti harmoniko in otožno petje »nižjega« ljudstva. A tu je hodila gospoda in trgovci in sartorelle. A vsi so bili ljudje, vsi polni koprnenja v svoji tragiki. — —

Izza guvernerjeve palače se je pa pripeljal mesec in pogledaval skozi ciprese na morje.

18/VIII. 1901.

Lepota je potencirana stran telesnosti, dobro je potencirana stran duha.

NEODKRIT OTOK.

SPISAL FRANÇOIS DE NINON, PREVEL ROK DROFENIK. LJUBLJANA.

Faleres je vstopivši v sobo kontre-admirala pozdravil vojaški in stopal proti pisalni mizi, kjer je postal. Preko glave

svojega predstojnika se je skozi široka okna zagledal v pristanišče; je videl mogočne oklopnice, bela, napihnjena jadra ladij, ki so plule po morju, širono morsko ravan do daljnega horizonta. Njegove sanjave oči zgubljale so se v belkastih skupinah oblakov in srečale v finih potezah risajoče se vrvi ponosnega trojambornika, ki ga je spominjal minolih časov, dolzih, nevarnih in viharnih voženj.

Iz njegove zamišljenosti zdramil ga je glas admirala:

»Dragi mladi prijatelj, dal sem Vas poklicati, da Vam pošteno umijem glavo. Dober prijatelj sem Vašega očeta, Vas poznam že izza Vaše mladosti in se živo zanimam za Vas, kar mi je tembolj povod, da sem strog z Vami. Toda preden nadaljujem, hočem še enkrat premotriti različne pritožbe, ki sem jih slišal proti Vam. Sedite toraj!«

Admiral je položil ost noža za papir na svoje gole ustnice, krepko gledaje mlademu pomorskemu častniku v obraz.

»Da, res je«, pričel je potem poveljnik, »Raymond des Mureaux iz »Iuno«, s katerim ste križali po tihem oceanu, pritožuje se o Vas.

Ne, morda da niste marljiv, dober častnik, ali da ne priznava Vaših izvrstnih fizičnih in moralnih lastnosti. Pritožuje pa se zbog nekaterih posebnosti Vašega značaja, in sicer pred vsem, kar je najhujše, da ste se o neki priliki spozabili tako, da bi mu skoro bili odrekli pokorščino«.

Popolnoma mirno odgovoril mu je Faleres:

»Res je, vem, zakaj se gre. Radi za deve z Markizani se admiral tako razburja.«

»Da; ali meni se zadeva ne zdi tako brezpomembna, kakor Vam. Toda poslušajmo poročilo. Dne 25. septembra so Vas poslali s čolnom in šestimi možmi rekonoscirat malo skupino otokov, ki so last Markizanov, pred katerimi pa se še ni ustavila nobena ladija in kateri toraj tudi

še opisani niso bili. Vi ste Vašo nalogo izvrstno rešili, podali ste izborne topografične narise, napisali ste poročilo, ki je bilo oficijelno objavljeno v žurnalu... In potem se je od pomorščakov, ki so Vas sprerljali, počasi izvedelo, da ste na tem potovanju odkrili otok, kateri ni na nobeni pomorski mapi. Vaši ljudje pripovedujejo naravnost bajne stvari o bohotnosti tega eldorada, o lepoti in krotkosti domačinov, o izobilju na tem otoku... Vprašalo se Vas je, a Vi ste se umikali odgovorom. Vaši predstojniki so se bili za stvar vnemali, komisarijat in »Iuno« sta se dogovarjala in končno dogovorila, da je nujno potrebno, da se onemu divjemu ljudstvu omogoči, da boče tudi deležno blagoslova kulture. Vrhutega je baš šlo za to, da se določi kataster naših posestev, in k temu je bilo območje tega otoka nujno potrebno. Seveda so se obrnili do Vas, da natančno označite lego Vašega novoodkritega otoka, a pri tem se je zadelo na popolno neumljiv odpor od Vaše strani: Vi ste trdili, da ne poznate natančno lege dotičnega otoka, izjavili ste, da so vse govorice pomorščakov o bogati deželi in nje domačinih izmišljene. Ukazalo se Vam je, da vodite ekspedicijo, kajti samo Vam so natančno znani toki in ceste v tem labirintu, toda tu ste se izgovarjali z boleznijo in silili, naj Vas pokličejo nazaj na Francosko. Poveljnik Raymond mi je namignil, da smatra za svojo dolžnost, da o tem poroča pomorskemu ministru; pred vsem pa se je obrnil do mene, ker mu je znano, kako se zanimam za Vas; jaz da naj z Vami govorim in naj zahtevam, da se opravičite glede Vašega obnašanja. Tega opravičenja pričakujem od Vas sedaj, Vi veste, da sem Vam sicer lahko naklonjen, da pa bi Vas moral ostro soditi, ako bi me Vaš odgovor ne mogel zadovoljiti.«

Faleres je zrl s svojimi sanjavimi očmi za bežečimi rujavimi oblaki na nebu in

prišel govoriti z zamolklim glasom. kakor da poslušša notranji glas :

»Gospod admiral, vse Vam hočem razložiti, da boste slišali popolno resnico, in potem me sodite, kakor Vam drago. 25. septembra sem odplul z ladijco, opremljeno z jadri; vsled protitokov, katerih je mnogo med otoki, nam je bilo le z veslanjem možno priti naprej. Zadeli smo na nekaj otokov, na katerih je evropska kultura že pustila svoje sledove. Divjaki, katere smo tam našli, so strahovito posuroveli, pijančevanje, kvartanje, tatinstvo, kratko: najnižje, najgrje pregrehe vladajo tam. Obžalovanja vredno ljudstvo, katero brzdajo glavarji, ki so oboroženi s starimi evropskimi puškami, ne pozna nikakršne druge bodočnosti od ostudnega alkohola, katerega so tam uvedli angležki trgovci. Ko sem prilično tuintam govoril z domačini, sem si posebno zapomnil ime, katerega so vsakokrat izgovarjali s spoštovanjem in boleznim obžalovanjem, na način, kakor se govori o izgubljeni domovini, o čednosti, katere ni več. Nekateri so mi trudno in žalostno kazali proti zapadu, ponavlja: »Hawaiki, Hawaiki«. V Maori pomeni to toliko, kakor: »Dežela, ki nas preživlja«. Poizvedovanje mi je bilo precej težavno; čimbolj sem vpraševal, tem zmedenejši so bili odgovori; ljudem se je poznalo, da jim beseda ne gre iz ust. Končno sem necega starega glavarja komaj pridobil z nekaterimi litri ruma, da je izpovedal, da leži na zapadu dežela, katero smatrajo za svojo domovino in iz katere izvira njihov rod. Da, necega večera mi je ta glavar pokazal na skrivnem — kajti bil je krščen in kristjan — sveto predgorje, kjer so se nastanili bogovi, ko so z zapadnimi rodovi prišli na ta otok iz blagoslovljene dežele ki preživlja, Hawaiki, Hawaiki.

Sklenil sem, da poiščem ta bajni otok, in ker smo imeli ugoden veter, ki nas je kmalu potisnil na visoko morje, odrinili smo iz pristanišča. Jadrali smo komaj štiri

ure, in že se je iz valov pričela vzdigovati suha zemlja. Ko smo se bližali, pihljale so nam nasproti sveže, nežne vonjave, kakor mehki poljubi; zeleni gozdi širili se se ob obrežju, harmonični zvoki doneli so nam na ušesa. Usidrajočim se došli so nam nasproti ljudje, pojoč in plesajoč šli so nam nasproti.

Osem dni, najboljih, najlepših v mojem življenju, preživel sem na tem otoku. Srečni otok Hawaiki, preživljajoča dežela, ki je Markezanom tako živo ostala v spominu, je raj na zemlji. Sadje in poljski pridelki vspevajo brez obdelovanja; rib je ob morskem obrežju v izobilju; ono malo divjačine, katero pobijejo, zadostuje domačinom popolnoma, da se prežive, ne da bi jim bilo k resničnem delu treba le s prstom ganiti. Deliti jim ni treba ničesar, ker imajo vsega v izobilju, ker je vse lastnina vseh. Toda vzlic temu, da vlada med njimi neomejeni komunizem, ga ni uvedel nikakšen zakon; nikakšni strogi paragrafi ne ovirajo domačinov v njihovi svobodi, ne motijo njihovih čistih pojmov; misel na pravico ali krivico jih ne vznemirja. — Kratko rečeno, gospod admiral, našel sem tam najsrečnejše ljudi.

In tu se je od mene zahtevalo, naj postanem morilec te sreče! Naj podam natančno lego tega otoka, katerega sem našel slučajno. Že jutri bi tja poslali pomorskega pooblaščenca in davkarja in pojutršnem celo. . . . Mesto, da jim je treba le roko stegniti, da si utrgajo sad, ki utolaži žejo in glad, pokopali bi jih v zemeljske globine, da bi pridobivali zlata — kajti v gorah se nahaja zlato, dejali so mi stari možje. Mesto, da bi živeli v brezdelju, nevednosti in skupnosti jimetka, morali bi pričeti spoznavati delo, muke in ostudne pojme o lastnini. Jaz bil bi demon, ki je uničil ta raj; jaz bi obnovil svetopisemski prvi greh! Ne, gospod admiral, in če bi bila od tega odvisna moja bodočnost, vsa moja karijera — tega otoka ne izdam nikoli!«

Admiral je zmignil z ramami.

»Vi sanjarite, ubogi mladi prijatelj! Toda obračam se sedaj do verskih čustev, v katerih ste vendar bili vzgojeni: ti nesrečneži vendar žive v temni neveri in so gotovo udani najsurovejšemu malikovanju. Vi pa hočete zemski blagor teh ljudi varovati pred različnimi domišljenimi nevarnostmi in pri tem pripustiti, da se njihove duše večno pogubijo.«

Faleres je govoril rahlo, kakor sam za-se:

»Oni obožujejo kamnit kip, ki je bolj širok kakor visok, v podnožju je okrašen s skrivnostnimi, čudnimi slikami. Drugi altar stoji visoko v gorah, na tem darujejo cvetlice. Njihova vera je ganljivo preprosta: solnce in luna — nebeška soproga, njih postelja morje; njih otroci zvezde! Smrt je spanje, je konec življenja, kakor je noč konec dneva. Če je po smrti kakšno prebujenje in vstajenje? Nekateri verujejo, nekateri se ne brigajo za to.«

»Poročnik Faleres, Vaše otročarije poslušal sem že s preveliko prizanesljivostjo. Odgovorite sedaj: Da ali ne, hočete se pokoriti Vašim predstojnikom in podati natančno lego otoka?«

»Gospod admiral, čast imam položiti v Vaše roke mojo prošnjo za odpust!«

POSVETA.

Velemodri naš boter Pavliha!
Z rdečoj mareloj pod pazduhoj,
s turbanom pestrim na glavi obriti
prikobacali na teme ste Kleka,
ali — pardon, o Pavliha — Parnasa . . .
Divi se vam -- literarni cigan.

ČRTICE IZ ŽIVLJENJA. ADELA.

I.

Vršila se je velika dobrodelna veselica z bazarom. Pri razprodaji so pomagale tudi pevke sodelujočega pevskega društva. Dvorana je bila natlačeno polna in zabava v najboljšem tiru.

Blizu neke gospe sta se ustavila dva gospoda. Bila sta v živem pogovoru; očitno sta imela v mislih pevke, ki so razprodajale v bazaru. Bila sta obrnjena tje. In gospa je nehote čula od njunega pogovora sledeče:

A.: Ampak tista-le v beli bluzi mi res ugaja. Tako fin obrazek ima in tako pošteno izgleda. Pa, glej, kako se elegantno in energično kreče! Zares fina punica. V to bi se človek takoj zaljubil.

B. (namrgodi obraz): Hm.

A.: Čuj, predstavi me, ti jo gotovo poznaš.

B.: Ktero? —

A.: No, ono-le v beli bluzi.

B. (z lascivnim nasmehom): Aha! Poznam, poznam. A predstaviti te ne morem.

A.: Zakaj ne?

B.: Eh, zato ne, ker je bila moja ljubica, pa me je varala, a jaz sem jo zato oklofotal. Sedaj je jezna name. Sicer pa ti je to čisto fina stvarica . . . No, o priliki se itak sam lahko prepričaš — ne stane mnogo . . .

A. (razočaran): Bah, takih sem sit do grla. —

Dotična gospa je gospoda B. poznala; poznala je tudi pevko v beli bluzi. Prvi je bil znan don Juan, a dotično dekle so imeli vsi za pošteno, in marsikak moški se je moral od nje osramočen umakniti. Dama je bila energična ženska, pa je takoj šla in poklicala tisto pevko k sebi ter ji povedala, kar je slišala, češ: Pokličite A-a na odgovor in zahtevajte zadoščenja!

Dekle pa je pričelo jokati in dami so že vstajale neprijetne sumnje. Če bi bilo res! —

Na njeno prigovarjanje pa je dekle povedalo to-le:

— A. je ničvrednej. Zadnjič, ko sem šla zvečer od pevske vaje domov, usilil se mi je za spremljevalca ter me potem na ostuden način razžalil. Komaj sem se mu iztrgala iz rok. Plunila sem mu v obraz.

Sedaj me zasmehuje, kjer le more, ter me tudi obrekuje, kakor sem ravnokar zvedela od vas, — ta lopov!

In znova je zaplakala. A dama jo energično prime za roko: Ne jokajte, dragica! Vi ste poštena. A onega ničvredneža tožite in — —

— Oh, gospa, tožiti ga ne morem — in sploh nič mu ne morem!

— Ali zakaj ne?

— Zato, ker je mojemu očetu pred kratkim pri svojem gospodarju preskrbel dobro službo, pa bi mu jo lahko zopet odjedel, in ker je moja starejša sestra ž njim v — blagoslovljenem stanju. . . .

Gospa tisti večer ni mogla biti več vesela.

II.

Stariši so jo hoteli dati na vsak način za ženo bogatemu penzionistu, ki je bil po vrhu še njen stric t. j. polubrat njenega očeta. Kakor je že bila vedno svojeglavna, ni hotela nič slišati o taki ženitvi ter je skrivaj izginila z doma. Preje pa jej je neka bivša sogojenka iz samostanskega zavoda — preskrbela službo v pisarni neke večje zavarovalnice.

Ko sta roditelja zvedela za bivališče svoje nepokorne hčerke, se je oče takoj odpravil k njej. Bil je notoričen pijanec in igralec, ki ni imel več družega zapraviti, nego — svojo hčer.

Prišedši k svoji hčerki Karolini, pri-govarjal jej je gospod Zima kolikor je mogel lepo, naj bo vendar pametna in se vrne domu. Čemu se hoče ubijati za kruhom, ko ima tako lepo priliko, da se preskrbi za celo življenje z blagostanjem, a ob enem reši beraštva celo rodbino. Stric bi jo nosil na rokah, oblekel bi jo v svilo in nakitil z zlatom. Star je res, a kaj zato! Umril bo tem preje ter jej zapustil vse svoje lepo premoženje. Potem si bo le tako izbirala fante . . . In končno — kdo ji bo neki branil, poleg strica uživati lju-

bezen z drugimi, mlajšimi moškimi? Nihče, haha! . . . Le pametna naj bo!

Karolina je z začudenjem zrla svojega očeta. Ni bila sicer vajena pri njem posebno finih čustev in tankovestnosti. A da bi bil zmožen takih umazanih podlostij, tega ni mislila. Vsaka njegova ostudna beseda je padala kakor kol na njeno glavo, a ziniti ni mogla besedice. Oče pa je gledal v stran in zato mislil, da se udaja njegovemu prepričevanju. Še-le ko je povedal vse, kar se mu je zdelo potrebno, ozrl se je v njo . . . Pogled, ki ga je srečal, in izraz v licu mu je povedal, da je govoril zastonj. Videl je, da je napravil veliko neumnost, ker je govoril hčeri tako odkritosrčno o onem, kar se sme prav za prav samo misliti in — storiti. Čutil se je ponižanega v očeh svoje hčere ter osramočenega uprav do kosti. Postal je jezen ter zateptal:

— Spravi se mi domu, če ne! . . .

— Oče, preje in raje se z lastnimi rokami zadavim!

Zima je videl, da se hči ne šali. Poznalo jo je. Pomislil je, da je sedaj konec veselemu, lahkoživemu življenju. Čaka ga beraštvo, in piti in igrati ne bo mogel več. V krvi mu je zadivjala strast. Vzdignil je roko ter zamahnil proti glavi svoje hčere. Zadel jo je v obraz, da se je s krvjo oblita zgrudila na tla. Potem je zbežal. Idoč domu je v pijanosti zabredel v vodo in utonil.

Karolina Zima pa je postala goreča apostolica ženske emancipacije.

III.

Bilo je tačas, ko so se Čehi peljali na obisk v Celje. Kakor marsikje drugod, tako so si tudi Nemci v Wildonu privoščili demonstracijo za svoje nemštvo. Pričakali so Čeha na postaji s cunjami, metlami in enakimi utenzilijami ter klicali češkimi potnikom: fej, pereant! in bogve kaj še vse. Wildonski župan pa je stal doma na verandi s trobilom v roki ter čakal, da vlak privezi mimo.

V županovem vrtu je stala 17-letna Fani, ki je bila v službi pri županovih — največ pri otrocih — kjer se jej je tudi dovolj dobro godilo. Bila je rodom Slovenka, s Kranjske, nadarjena in prilično izobražena. O politiki ni mnogo vedela, a svoje narodnosti se je zavedala, in bilo jej je vedno hudo, kadar je slišala svoje gospodarje psovati Slovence in Slovane sploh. Sedaj pa, ko je iz vrta opazovala demonstracijo, prevzela jo je neka velika, sveta jeza in nezavedno si je želela silovite moči...

V tem je vlak pridrdral spodaj mimo, in z verande sem se je začul besen, zaničljiv vsklik županov: Pereant, pereant Tschechen!

Faniko je spreletelo po vseh udih. Slušajoč neznani sili, stekla je k ograji, potegnila iz žepa robec ter ga zavihnela v zraku... Iz prs pa se jej je izvil glasen trepetajoč: Živio!

Iz vseh železniških oken so sedaj zavihrali beli robci. Z navdušenimi »Na zdar« in »Živio«-klici so Čehi odzdravljali Faniki.

Bili so silni vtisi in silna čustva, ki so v teh hipih prevzemali Faniko. Srce se jej je širilo v ponosu, čutila je nezavedno, da je storila junašk čin...

Vlak je odrdral, in ko se Fani obrne, zagleda svojega gospodarja, kako jej od gnjeva rudeč hiti nasproti. Pomislila je, da je ob službo. Župan pa se je postavil pred njo ter kričal:

— Kako se drznete v moji hiši kaj takega storiti? Tak škandal! Nehvaležna stvar — proč! V moji hiši ni več mesta za vas!

A Fanika je še vedno čutila oni lepi ponos v svojem srcu in priprosto a samozavestno je odvrnila županu:

— Gospod župan, jaz sem Slovenka in ljubim svojo narodnost, kakor vi svojo, in jaz imam ravno tako pravico klicati »živio« kakor vi »hajl«. Iz vaše hiše grem pa še danes, če hočete.

To je bila čista žrtev na altarju rodoljubja.

IV.

Jedno leto...

V sobo so silili skozi žaluzije prvi traki jutranje svetlobe. Dotikali so se raznih predmetov v sobi ter jih deloma razsvetljevali. Zunaj pa je šumela v drevesih burja.

Žurnalista Zupančič se je to jutro zgodaj prebudil. S široko odprtimi očmi je zrl nekaj časa v okno, od koder je prihajala pritajena svetloba, potem pa se je sklonil ter pogledal na svojo ženo, ki je bila obrnjena v drugo stran. Ni mogel videti, da-li spi ali je vzbujena. Globoko je vzdihnil ter sedel v postelji. Tedaj je vzdignila glavo njegova žena ter ga pogledala. V očeh jej je bilo brati, da je bdela že dalj časa.

— Zakaj ne spiš, Ivan? —

— In ti? ...

— Zbudila sem se pred jedno uro in potem nisem več zaspala.

— Aa?

Zupančiču se je poznalo, da bi rad še nekaj rekel, a je molčal. Njegova žena pa si je vzglavje vzdignila višje in potem legla vznak. Po kratkem molku je pričel Zupančič:

— Ali veš, dragica, da je danes obletnica najine poroke?

Ona ga hitro pogleda.

— Da, da. Tudi jaz sem mislila na to.

Nastal je zopet molk. Oba sta se zamislila.

— Dragica!

Glas je bil mehak in proseč. Ona se je hitro skonila.

— Kaj, Ivan?

— Ne bodi huda, da Te danes z nobeno malenkostjo ne morem razveseliti. Vedno sem mislil, da Ti na današnji dan poklonim zlato urico, katero tako potrebuješ. A prihraniti nisem mogel ničesar, če bi pa zato delal dolg, bi obema le napravil nove skrbi...

Glas se mu je nekako zatrgal.

— Ali, Ivan! oglasi se očitajoče ona. Menda Te nisem nikdar nadlegovala za take stvari.

— Ne, ne, dragica. Ali rad bi ti bil napravil majhno veselje.

— No, da. A radi tega si vendar ne bova napravljala neumnih britkosti in skrbi. Imava resnejših dovolj . . .

On jo pogleda ljubeče, a ob enem bolešno.

— Revisa ti moja!

Skloni se k njej ter jej poljubi roko.

Ona se ga oklene.

— Ivan!

— Da, dragica!

— Koliko sva trpela v tem jednem letu . . .

— Le govori!

— Ali se spominjaš, kake skrbi sva imela že na dan poroke, ko nisva imela niti toliko denarja, da bi napravila projektirani izlet v L . . . ter nisva imela niti toliko svojega, kamor bi glavo položila . . . Pa nisem bila potrta vsled tega. Vedela sem v naprej, da me v zakonu ne čaka brezskrbno življenje, vedela, da bodeva morala oba trdo delati, ako bodeva hotela kolikor toliko dostojno živeti. In hotela sem delati in ponosna sem bila na to, da v zakonu nisem iskala preskrbljenja . . . A ko sva si kasneje zasnovala lastno gospodinjstvo ter nama je manjkalo najpotrebnejših stvari — mnogo nama manjka še sedaj — tedaj mi je često prišlo na misel, kako stariši druga dekleta z vsem preskrbe, ko stopijo v zakon. Mesece in mesece se napravlja bala za srečno nevesto, a bogati, ali vsaj dobro in sigurno službo imajoči ženin skrbi za elegantno stanovanje. Časih mi je bilo jako težko. Sosebno jednoč, ko so mi v neki znani rodbini kazali krasno balo hčere-neveste. Koliko je bilo tu finega platnenga perila s čipkami in monogrami, in vse tako okusno zloženo! In potem tiste pikantno nežne in elegantne matineje, krasna svilena poročna obleka in

rujava potna obleka in fine obleke za obiske . . . Oh, takrat mi je res bilo grozno težko! In vsiljevale so se mi grde m'sli. . . Hotelo mi je biti žal, da sem se poročila s Tabo, ki mi nisi mogel ničesar dati — niti ugleda, niti urejene eksistence. Da, v onih hipih sem bila jako, jako slaba . . . Pa to je trajalo le par ur. Potem se mi je zopet vrnila samozavest in karala sem se zbog svoje slabosti. Ali ti boji iz gmotnih ozirov niso bili edini . . . Imela sva hujsih . . . N. pr. takrat, ko sem v Tvojem kovčku našla pisma, ki so pričala o tisti temni dobi Tvojega življenja, pisma one grozne ženske . . . To so bile strašne ure, polne peklenskih muk . . . Ali tudi to krizo je srečno prestala najina ljubezen. A morala sva prenesti še sto in sto drugih duševnih bojev. Našle so se nizke duše, ki so naju batile in smešile . . . Kako je to sramotjenje s silno težo padalo na mojo glavo! Kolikokrat sem obupavala in dvomila nad sama sabo, nad Teboj in nad vsem lepim in dobrim v človeškem življenju. Kolikokrat me je obvladal srd in sovražstvo do ljudi, ko sem opažala, kako se Tebe in mene zapostavlja in prezira samo radi tega, ker zavzemava tako skromno socialno stališče in ker sva oba izšla iz proletarijata. Tudi Tebe sem v dno duše zasovražila v takih hipih . . . Ali vedno in vedno sva se zopet v ljubezni dvignila do samozavesti . . . In danes je leto, odkar sta združeni najini poti . . . Koliko gorja se nama je nakopičilo v njem! Sreče pa je bilo tako malo! A tista je bila čista, lepa in velika . . . In glej, v tem hipu se mi zdi, da so bili tudi vsi oni grozni boji in vse one bridkosti, ki sva jih pretrpela — sreča, saj so naju očistili in utrdili v dobrem. Ideali so nama iz njih temine v tem čistejši luči zablesteli nasproti. Da, ti lepi najini ideali! Kaj nama manjka, dokler imava nje! Ali pač, nekaj nama manjka . . .

Zašepče mu nekaj v uho. On jo ljubeče pogleda.

— Tudi to še pride, dragica. Upaj!

— Ah da, saj upam, saj upam! In hrepenim! . . . Pa vidiš, včasih se me loti malodušnost in jeza. Sosebno tedaj, kadar vidim, kako debeli — tudi Cankar teh ne more — in drugi vsakdanji ljude peljejo na izprehod svoje otroke, postanem žalostna in nestopna. Vsi, vsi imajo otroke, mislim, le midva nisva vredna te sreče.

— Pa tega ne smeš misliti. Bodi tudi v tem močna in plemenita, kakor si v drugih stvareh. In danes bodiva oba čisto dobra. Vidiš, kljub vsemu sva vendar tako zelo srečna . . . Pozabiva in odpuštna vse hudo tega prvega leta in misliva samo na najino srečo, za katero morava biti Bogu hvaležna. Jaz pa Ti obečam, da se bom trudil, da bom vreden tvoje ljubezni in obečam tudi, da ti priborim ono socijalno stališče, katerega zaslužiš in v katerem se Ti ne bo sramovati pred onimi, ki naju sedaj prezirajo. Samo bodi mi dobra, Ti moja, moja dragica!

Ona ga pogleda v oči, ki so bile vlažne. Od sreče prevzeta vsklikne:

— Ivan moj!

In njuni ustni sta se združili v iskrenem, lepem poljubu, zunaj pa je šumela burja v drevesnih vejah . . .

SVETU. VANDA.

Kaj pa se končno le hoče?

Ustreči svetu ni mogoče!

Flegmatično če se držiš in mrtvo

si tercijsalec, klerikalec in filister!

Z nasprotjem si ustreči meni? — Žrtvo

i v tem slučaju smeš se zvati

med tujimi ko v družbi z brati.

Zato pa ne odhajaj s pota,

če čuješ zlobni glas krohota,

a s svetom pleši, smeja se in rajaj.

Ko svet nori, solza in tuge mi ne kaži.

Le takrat lice kremži, z glavo majaj,

ko svetu z znakom žalovanja

obrazdi lice sad spoznanja.

JAVNA PREDAVANJA. NADA.

Precej časa že opazujem razvijanje ženskega gibanja v drugih narodih in primerjam s tem, kar se pri nas evfemistično tako nazivlje. Žalibog, reči moram, da jaz pravega ženskega gibanja na Slovenskem pri najboljši volji le malo opazim. Kakor so vse naše razmere v primeri z razmerami drugih narodov mizerne, tako je mizerno tudi razvijanje ženskega vprašanja na Slovenskem.

Res je sicer, da se je zadnji čas marksikaj storilo v probajo slovenskega ženstva: ustanovila so se društva sè strogo prosvetnimi in utilitarnimi nameni; v književnosti se je pojavila cela vrsta ženskih imen; naše glasilo razpravlja o mnogih aktualnih predmetih, ki se tičejo slovenskega ženstva; vnela se je semtertje tudi živahna polemika o spornih vprašanjih.

Toda polemika se navadno zvađa na osebno polje; nasprotnikom »Slovenke« se izvečine ne gre za stvar, marveč za osebe, in kedar se to zgodi, mora pač prenehati vsaka menjava misli. Drugi zopet zrejo s svojega visokega prestola zaničljivo doli na nas uboge slovenske ženske; na naše poštene napore, ko hočemo povzdigniti moralno in materijalno stališče slovenskega ženstva, odgovarjajo s puhlimi pušicami, s pamfleti, ki nič ne pridobe na svoji bistveni vrednosti vsled tega, ker se pojavljajo v našem prvem književnem listu.

Ne morem biti povsem zadovoljna niti z našimi pisateljicami, najmanj sama s seboj. Leposlovne stvari, izvirajoče iz peres naših pisateljic — imajo po mojem mnenju premalo pristno ženskega na sebi; malone vse to bi lahko napisal tudi kak mož. Ženska duša se nam v doneških slovenskih pisateljic bore redkokdaj odkriva. Kar pa še bolj obžalujem, je to, da je na spisih naših pisateljic tudi zelo, zelo malo slovenskega. Skoraj vsemu, kar pišemo, je utisnjen pečat tujega upliva.

Isto velja o pisateljicah, ki se pečajo z realnimi razpravami, tičočimi se vzgoje in ženskega vprašanja v obče. Seveda moram o tem priznati, da je težavno orati ledino. Tudi to vem, da so nam, žalibog, vsled naše nesrečne vzgoje v tujem duhu nemški viri pristopnejši nego pa slovanski. Koliko pa je med nami inteligentnih žen in deklet, ki bi se lahko posluževale vsaj ene slovanske književnosti, recimo najbližje: srbske ali hrvatske? Bojim se, da bi jih lahko naštel na prstih ene roke. Ker je pa tudi med Srbi in Hrvati feminizem še le v povojih, nam i tako omejeno znanje le malo koristi. Pri Čehih in Rusih bi se dalo pač marsikaj naučiti, a ta jezika sta nam bila do najnovejše dobe bolj tuja, nego italijanščina in francoščina. Ne čudim se torej, če se mora »Slovenka« zadovoljevati mnogokrat s prevodi iz nemščine, ter priznavam, da je dober prevod še vedno boljši od slabega izvirnika. A Slovenke bi se morale v večji meri udeleževati sotrudištva pri našem listu; še le potem postane naš list zares glasilo slovenskega ženstva — vsega ženstva. Že zunanje mora »Slovenka« kazati svoj značaj: v pretežni večini morajo ga z rokopisi zalagati slovenske žene. Če se to zgodi, bo naš list mnogoličnejši, obravnaval bo lahko mnogo več strok, ki so v zvezi z ženskim vprašanjem, zanimivejši bo in več bo koristil.

Kolikor sem mogla dosedaj zapaziti, so načela uredništva »Slovenke« taka, da pri listu lahko sodeluje vsaka Slovenka, kateri je mar napredek našega ženstva in bodočnost našega naroda. Če drugo ne, s tem bi se pripravljalo vsaj našim naslednicam lepšo pot, po kateri pridejo do — slave in do — honorarjev.

Da me ne bo kdo krivo razumel, ponavljam, da nočem izrekati morda graje pisateljicam, ki sedaj zalagajo »Slovenko« s svojimi doneski, toliko manj, ker se sama predobro zavedam, kako r. e. tišči in žuli

na vseh krajih neslovenska vzgoja. Napisala sem te vrstice le z namenom, da pokažem, kako bi se lahko doseglo, da postane naš list še bolj mnogostransk, bolj zanimiv in bolj — slovenski.

S tem pa tudi nisem hotela reči, da odrekam »Slovenki« veliko zaslugo, ki jo ima vsekako za probujo slovenskega ženstva. (V tem oziru se popolnoma strinjam o tržaškimi ženami, ki so te dni izrekle »Slovenki« in njeni urednici v »Edinosti« svoje zaupanje in priznanje.) Marsikatera Slovenka je gotovo začela vsled člankov v našem listu istotako resno razmišljati o problemih življenja, kakor i jaz, zanimati se za veliki kompleks sociologije, paziti na svoje duševno zdravje ter se čuvati nevarnosti, ki nam pretijo v pokvarjenem svetu.

To delo v malem, ta upliv na posameznice sta vsekako vse hvale vredna, in čim več posameznic pritegnemo v svoj krog, tim večjo hvalo si zagotovimo od bodočega zaroda.

Da se pa krog naših somišljenic poveča, da se pomnoži število Slovenk, ki bodo z nami vred prepričane o resnobi življenja, o ceni nrvnosti, o velikem uplivu dobre vzgoje na mladino, a tudi o vrednosti žene, o njeni enakopravnosti v človeški družbi, v to je potrebno — agitacije.

Agitacija v našem glaslu samem že tudi nekaj izda, a ne zadostuje. Tiskana beseda je in ostane mrtva, oživi jo še le govor. Govor, ki neposredno deluje na dušo, brez težav pri čitanju in zasledovanju včasih zavrtanih misli v dolgih razpravah, ta nam je potreben. In zato predlagam, — ne prva, to vem, — da po vsem Slovenskem začnemo prirejati shode, na katerih bomo razven o obče zanimivih dnevnih vprašanjih, o umetnosti in književnosti, razpravljale tudi o tem, kar mora našemu srcu biti najbližje, kar smatramo za najvažnejše: o ženskem vprašanju v okvirju programa, kakor nam ga je dosedaj razvijalo naše glasilo.

V Ljubljani osnovanemu splošnemu ženskemu društvu želim kmalu krepek nastop v tem oziru in pa mnogo podružnic po vsej Sloveniji; v Trstu pa bi se za sedaj v zavodu sv. Nikolaja pri predavanjih, s katerimi, kakor slišim, mislijo vendar enkrat pričeti, mej drugim naj poljudno govorilo tudi o predmetih ženskega vprašanja.

Na tak način, z delavno agitacijo na shodih, pridobimo si novih somišljenic, našemu glasilu novih naročnic ter neposredno in posredno koristimo našemu ženstvu in narodu.

Prيرهanje shodov in predavanja o socialnih temah na podlagi narodnega, slovenskega programa so pa tudi edino sredstvo, da obvarujemo naše ženstvo pred zanjkami, ki mu ga stavijo takozvani mednarodni socijalisti.

MEMENTO! C. GOLAR. CELJE.

V bohotnem cvetju gaj žari,
povsod prelest mamljiva,
a s pajčolanom ljubica
obličje si zakriva.

Ne veste li, da ji umrl
je stric bogat čez mero,
zapustil ji je kad zlata,
blaga pa škrinj čvetero.

Zdaj ona nosi pajčolan,
a jaz temno kravato,
žalujem, mrem za ljubico,
nezvesto in bogato.

NOVE KNJIGE.

»Ženský obzor«, glasilo češke napredne ženske inteligence (Praga, II. č. p. 703, Vodičkova ulice čis. 42.) prinaša v 3. številki poleg izbranih leposlovnih prispevkov naslednje zanimive razprave: J. V. Harald: Hus in češka žena; Ellen Keyeva; T. G. Masaryk: Žena in politika; —ská: Sokolski shod v Pragi.

Slovenkam, ki znajo ali se uče češki, toplo priporočamo ta ženski list.

BELEŽKE.

Sodba o „Slovenki.“ Prejeli smo in priobčujemo:

»Čislana gospa urednica!

Pišem Vam danes, ko sem prebrala zadnjo številko »Slovenke.« Zdi se mi skoro potrebno, popraviti krivico, ki sem Vam jo delala lansko leto s svojo oskosrčno, omejeno sodbo, ko sem Vam v nekem pismu izrečno zapisala, da so moji nazori glede ženskega vprašanja v marsičem diametralni z Vašimi. Ne, jaz vem, da ona sodba neizkušene mladenke pač ni bila merodajna ter tudi ni našla nobenega vpliva.

Danes mislim drugače. Zvesto sem vsak čas zasledovala Vaše težnje v listu in našla, da imate namene najlepše, najblajše, le da se morate tuintam v njih svrhu posluževati besed, ki se mnogim zdé že same na sebi pregrešne. — Besede: prostitucija, prostitutka itd., ah, kako jih je sram, — rdečica jih obliva, — ne zmorejo besed, da bi dostojno izrazili svoj gnjev... In dejanja samega, ki se z besedo samo niti od daleka primerjati ne dá, — naj bi nas ne bilo sram? — Ja, — Schleier d'rauf! kakor je rekel neki jezuit pri duhovnih vajah v nekem zavodu, ko bi imel gojenkam razložiti nekaj o šesti božji zapovedi! — Ja Schleier d'rauf, — da se ne vidi nagota našega prosvetljenega veka!

Povem vam, da utegne v teh spisih — marsikatera devotka najti mnogo potrebnih naukov za življenje. — Saj gredo naše deklice v svet in v življenje tako nepripravljene, — neizkušene, — z nado v srcu, da je ves svet tako dober, nepokvarjen. — In od tod tisti tragični konflikti — a la »Žrtve«. Slovenkam se nam ni treba nič sramovati tega lista, — naj nam licemerni farizije podtikajo še taka mnenja, — za njé se pristna, naobražena Slovenka ne zmeni več!

Zdravi ob sinji Adriji!

Udana...
(Sledi podpis.)

Ženske v železniški službi. Odločba železniške uprave Bolcan-Meran pripušča uradnice k eksekutivni prometni službi. Uradniki so storili sicer vse mogoče, da bi preprečili izvršitev te odredbe, a zaman.

Uprava je odločena, da uporabi starejše manipulantke v tej službi ter jim misli poveriti celo vodstvo manjših postaj — vse to, seveda, v sporazumu z železniškim ministerstvom.

Še enkrat: Karol Veliki — svetnik. »Slov. učitelj« mi je, kakor znano, očitil, da sem iz socialistiških brošur nabrala neke neresnične podatke o Karolu Velikem — svetniku. Ubijala sem se s pre-mišljevanjem, kako sem prav za prav prišla do subjektivnega prepričanja, da je Karol Veliki svetnik. Da name niso uplivala nikake socialistiške brošure, ker jih ne čitam, sem vedela. Pa odkod to trdno uverenje? Morala sem slišati to trditev v šoli... Morda! Toda izobraževali so me učitelji in profesorji, ki so bili na glasu vernih katoličanov. Kako bi me mogli zastrupiti s tako lažjo. Da je to prepričanje uplivalo na me kakor nekak strup, je gotovo. Kedar koli sem čitala ali slišala kje kak napad na katoliško cerkev in bi jo rada branila, vedno sem se morala spomniti Karola Velikega — svetnika. Nisem se mogla sprizniti z mislijo, da bi človek, ki je prelił toliko človeške krvi, kakor ta razširjevalec svete vere, bil svetnik. Tudi druge lastnosti njegove mi niso šle v okvirje pojma »svetnik«.

Trudila sem se torej dolgo zastonj, da bi našla vir moji — zmoti. Danes pa mi je bila sreča milejša. Brskala sem med starimi knjigami, potegnila eno s kupa na dan ter odprla slučajno 74. stran Josipa Stareta »Občne zgodovine za slovensko ljudstvo«, V. snopič.

Tu čitam sledeče: »Karel veliki (od l. 768—814.) spada med najimenitniše može, kar jih zgodovina pomni, in v celem srednjem veku ga ni bilo mogočnejšega, ne slavnejšega vladarja. Dokler je živel, ravnala se je po njem skoraj cela Evropa; a ko je umrl, bil je izgled vsem svojim naslednikom, ki si niso družega želeli, nego da bi njemu podobni postali. Ljudske pravljice ohranile so ga v lepem spominu ter ga slavijo kot krščanskega junaka, pred katerim so se tresli pogani in muhamedovci. Poznejši nemški kralji so se le zato v Ahenu kronali, ker je Karel veliki ondi najrajši bival in si v tamošnji cerkvi izbral svoj grob; Slavjani pa še dandanes vsacemu kralju dajejo njegovo ime, kajti beseda »Kralj« je postala iz lastnega imena

»Karel«. Najbolj ga odlikuje katoliška cerkev, ki ga svetnikom prišteva.«

Tako piše o Karolu Velikem izdaja strogo katoliške družbe sv. Mohorja, o kateri čujem, da njene knjige cenzurirajo katoliški cerkveni dostojanstveniki. Stare-tovi zgodovini se torej pač ne more očitati, da je protiverska.

Mogoče je, da me je baš Staretova knjiga pripravila do prepričanja, da je Karol Veliki bil proglašen za svetnika, morda pa sem isto stvar pred leti čitala ali slišala tudi drugod. Toda to je brezpomembno za naš slučaj. S tem sem hotela le reči, da se je »Slovenski učitelj« zopet enkrat malce prenačlil, ko mi je očitil, da zajemam svojo modrost iz socialističnih brošuric. Pokazala sem »Slovenskemu učitelju« naslov, na katerega naj naperi svoje napade.*) Dixi.

Leda.

»Deželno društvo za žensko izomiko« v Budimpešti je odprlo s tekočim semesterom takozvani »Vlasicev kolegij« (po naučnem ministru Vlasicsu, ki je rodom slovenski Prekmurec); v tem kolegiju bodo stanovale slušateljice budimpeštanske univerze. Proti odškodnini 800 K. — na leto dobivale bodo stanovanje, hrano in popolno oskrbo. Revnejšim, ki predložijo spričevalo ubožnosti, znižajo pristojbino na 600 kron, plačljivih v mesečnih obrokih vnaprej. Zavod vodi ravnateljica. Članice kolegija se morajo pismeno zavezati, da bodo spoštovalle pravila in hišni red kolegija.

Slikarsko šolo za ženske sta ustanovili v Budimpešti baronica Ilona Huszár in gospa Ujlaki. V tej šoli bo se poučevalo v risanju, slikanju, modeliranju, a poleg tega tudi v delih umetne obrti. Prostori, v katerih se nahaja zavod, so urejeni po vseh pravih higijene ter okusno opremljeni. V zavodu bodo poučevale najboljše budimpeštanske učne moči. Gospa baronica Huszár je priredila pretečene pomladi v ogrski prestolnici izvrstno uspeło izložbo

*) V katoliški knjigi: Lehrbuch der Kirchengeschichte für akademische Vorlesungen und zum Selbststudium von Dr. Heinrich Brück, IV. vermehrte und verbesserte Auflage, Mainz 1888., čitamo na str. 380, 3. (pod črto): »Durch Paschal III. liess Friedrich auch König Karl den Grossen canonisiren. In einzelnen Diözesen Deutschlands wird ein Fest gefeiert. Die Congregatio rituum concedirte unter Pius IX. die Feier des Festes für Aachen.« Op. ured.

ženskih umetno-obrtnih predmetov ter si je že s tem pridobila velike zasluge za žensko delo.

Zveza ženskih društev na Bolgarskem. Nedavno se je vršil shod bolgarskih ženskih društev, na katerem so ista sklenila združiti se v zvezo. Glasilo ženskega društva v Sredu, »Ženski glas«, so proglasile za glasilo zveze. Vseh društev je v zvezi 42. Program zveze obsega pred vsem: duševno in nravno izobrazbo Bolgark, razširjevanje znanosti in koristnih knjig med njimi, pomoč šolam in drugim zavodom itd.

»**Ženska v družini in družbi.**« O tem predmetu je predavala dne 29. septembra t. l. v ljubljanskem »mestnem domu« na poziv »splošnega ženskega društva« naša sotrudnica gospica Zofka Kveder. Predavanje izhaja v podlistku »Slov. Naroda«.

»**Pravica do življenja.**« Danes nismo mogli nadaljevati drame gospice Zofke Kveder, ker se je ista nahajala na počitnicah ter nam ni poslala rokopisa.

Nezakonskih otrok se rodi v Avstriji okolo 1.35.000 na leto. Koliko pa teh revežev propade telesno in duševno, tega nam ne pove nobena statistika!

Veliko žensko knjižnico ustanovi splošno nemško žensko društvo v Berolinu. V prvem oddelku bodo se nahajale nemške knjige ženskih in moških avtorjev o ženah in ženskem gibanju, v drugem znanstvena dela Nemk, v tretjem pa spisi inozemskih žen in knjige o ženskem gibanju izven Nemčije.

Slovenke, ki bi hotele svoja dela poslati tej knjižnici, naj jih naslovijo na go. Johano Schweitzer, Leipzig, Löhrigasse 9, Marthahaus.

Kava in njena nadomestila. Nedavno je v borolinskem ženskem društvu govoril o tem predmetu sanitetni svetovalec dr. L. Fürst. Temeljem pred kratkim izišle razprave generalnega višjega zdravnika dra. Nicolai-a je dokazal, kako škodljiva je kava zdravju; trajno uživanje iste provzroča mnogo bolezni, katerim zaman iščemo drugod vzrokov. Med nadomestili kave stoji v prvi vrsti sladna kava. Zlasti slabše vrste kave, katere uživajo delavci in nižji stanovi, imajo mnogo kofeina, t. j. strupa. Po predavanju se je razvilo živahno pretresovanje. Ker marsikdo misli, da je možno s kavo pregnati alkohol, je pač

važno, če začnemo razmišljati tudi o škodljivosti kave. — Poleg gori navedenega nadomestila kavi bi mi priporočali v prvi vrsti še drugo, in to je kakao. Kakao, kuhan na mleku, malo sladkorja vmes, je cenen in zdrav zajutrek, po katerem ne čutite tiste praznote v želodcu in tiste suše v grlu, kakor po močni kavi. Treba je pa kakao raztančiti v mrzlem mleku in ga potem viliti v vrelo mleko, v katerem se kuha sladkor, in pustiti, da vse dobro prevre. Ne sme ostati nič zrnc ali kroglic. Važno je tudi, da se kupi dobre vrste kakao. — Poskusite!

Družba sv. Mohorja. Naša družba šteje letos 76.110 udov, to je 2486 udov manj, kakor lani. Udje se razdelé po posameznih škofijah tako-le:

Goriška nadškofija	8.599,	11 manj	} kakor lani
Krška škofija . . .	6.208,	160 „	
Lavantinska škofija	23.771,	2.025 „	
Ljubljanska škofija	29.587,	519 „	
Tržaško-koperska š.	4.041,	25 več	
Sekovska škofija .	598,	24 „	
Somboteljska škof.	351,	7 „	
Zagrebska nadš. .	479,	66 manj	
Senjska škofija . .	206,	7 „	
Poreška škofija . .	136,	6 več	
Djakovška škofija	65,	3 „	
Bosniška škofija .	226,	11 manj	
Videmska nadšk.	185,	9 „	
Razni kraji	541,	15 več	
Amerikanci	908,	104 „	
Iz Afrike in Azije	209,	128 „	

Z razpošiljanjem letošnjih družbenih knjig smo začeli dne 18. septembra in prizadevali se bodemo, da častiti udje dobijo knjige najprej ko mogoče. Odpravili bodemo zaboje s knjigami po tej le vrsti: Amerika in Afrika, lavantinska, krška, ljubljanska, tržaška in goriška škofija ter razni kraji.

Cenjene gospode poverjenike, katerim se knjige pošiljajo, nujno prosimo, naj takoj, ko dobijo »avisó«, pošljejo po nje na pošto ali železniško postajo, da ne bode sitnih reklamacij, ki povzročujejo samo zamudo in nepotrebne stroške. Poštne stroške morajo čast. poverjenikom povrniti posamezni udje.

One gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prostora, katerega nam itak primanjkuje na vse strani.

Razposlalo se bode udom vkup knjig 456.660. — Romajte torej knjige v toli častnemu številu po vsem Slovenskem. Budite rojake, poučujte jih, zabavajte in razveseljujte jih ter vnemajte v srcih njihovih ljubezen do Boga in domovine!

V Celovcu, dné 18. septembra 1901.

Odbor.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
 XXXX **Kavarni** XXXX
 „TRGOVINSKA“ in „NEMŠKA“

Kjer sta shajališči
 vseh Slovanov v Žrstu

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
 priporoča lastnik **Anton Šorli**
 Na razpolago so vsi slovanski in drugi
 častniki.
 Posebne shrambe za partijago cenjenim gostom.
 XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Pozor „Secession.“

Kuhinjska posoda od sivega emajliranega železa, prekaša vse druge enake izdelke na trpežnosti in vztrajnosti ter je zelo po ceni in brez konkurence. Zaloge popolne kuhinjske oprave. Novost te vrste je patentovani stroj za kuhanje kave ali čaja, ki deluje sam od sebe, ne da bi ga bilo treba nadzorovati. Izključno prodajo ima

Anton Amadeo

zaloga železja, kovin in kuhinjskih potrebščin

TRST — ulica Barriera vecchia 5 — TRST

Zavarovanje življenja

je eminentne važnosti za vsacega človeka, osobito pa za

gospodinje in matere.

V marsikateri obitelji je življenje moža oziroma očeta edini kapital, od katerega je odvisen blagor cele družine. Ako mož predčasno umrje in zapusti nepreskrbljeno udovo z otroci, je često cela rodbina izpostavljena najhujši bedi. Skrbni soprog toraj ne more biti vsejedno, ako so soprog oziroma otroci zavarovani ali ne. Z zavarovanjem na življenje je možno: Varovati družino za slučaj smrti rediteljeve, preskrbeti otrokom doto, zagotoviti obstanek zakonskim, množiti rodbinsko premoženje, višati privatni kredit trgovcu, obrtniku itd.

Pod najugodnejšimi pogoji sprejema

„SLAVIJA“

vzajemno zavarovalna banka v Pragi zavarovanja na smrt in doživetje, dote otrokom in pokojnine. Ker ves čisti dobiček pripada članom. se po petletni zavarovalni dobi zmanjšujejo uplačila.

Doslej se je članom plačalo dividende	K 716541-28
Reserve in fondi znašajo	„ 20579494-88
vsa dosedanja izplačila pa	„ 62922942-86

Pojasnila radovoljno daje

Generalni zastop banke „Slavije“ v Ljubljani

— v Gospodskih ulicah št. 12. —

Odlikovan fotografski
 . . . atelier . . . **A. Jerkič**
 v GORICI

➔ Gosposka ulica št. 7. ➔

edini zalagatelj c. kr. drž. uradniške zveze za Goriško, sprejema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela.

Novi, velikomestno urejeni atelier odgovarja vsem modernim zahtevam te stroke.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje, 20—25 gld. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovat dotični kraj.

2—12

Nikaka skrivnost ni več, da si napravi vsakdo doma sam brez vsake priprave in težave najfineje likerje po francoskem sistemu s pomočjo ekstratov; isti stanejo za vsakih 5 litrov likerjev in sicer: **Tropinovec, Absint, Vermut, Ruski pelinovec, Češki liker, Kimel** po 80 kr.; **slivovec, rum, češnjevec, alaš, alpski liker** po 85 kr. in **Konjak Benediktine, Chartreuse, Plzenski liker** po 95 kr. Razpošiljam proti predplačilu v znamkah ali s pošto nakaznico; po poštnem povzetju 10 kr. več. Vsaki pošiljatvi pridenen navodilo, kako se napravi liker. Preprodajalcem, če naročijo več blaga, se cene mnogo znižajo.

2—12

JOSIP GOMBAČ, TRST, ULICA GEPPA 16. II.

Slovenke!

Spominjajte se

družbe ♦ ♦ ♦ ♦

sv. Cirila in Metoda

in

zavoda sv. Nikolaja

v Trstu.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poroštvo,
ulica S. Francesco št. 2, I. n.
 Telefon 952.

Hranilne uloge se sprejemajo od vsakega, če tudi ni ud zadruga in se obrestujejo po 4%. Rentni davek od hranilnih ulog plačuje zavod sam. Vlaga se lahko po 1 krono.

Posojila dajejo se samo zadržnikom in sicer na uknjižbo po 5 $\frac{1}{2}$ %, na menjico po 6% na zastave po 5 $\frac{1}{2}$ %.

Uradne ure so: od 9—12 dopoldne in od 3—4 popoldne.

Izplačuje se: vsaki dan ob uradnih urah ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Posčno hranilnični račun 816.004.

KADILCI!

ZAHTEVAJTE POVSOD
 CIGARETNE PAPIRČKE
 V KORIST DRUŽBI SV. CIRILA IN METODA
 KATERI SO NAJBOLJŠI OD VSEM DRUGIM
 GLAVNA ZALOGA:

JOS. ŠTOKA-TRST

